

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीतंडुलवेयाक्षियपयन्न—अर्थसहितं ॥

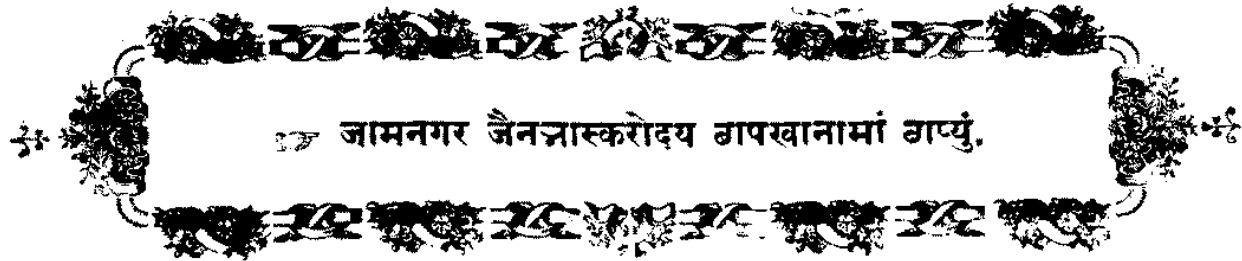
ज्ञापांतरकर्ता तथा उपावी प्रसिद्धकर्ता

पंडित श्रावक हीरालाल हंसराज. (जामनगरपाला)

१९६९.

किं. रु. २-०-०

सन् १९११

જામનગર જૈનઝાસ્કરોદય ગ્રાપ્રવાનામાં ગ્રાપ્યું.

तंडुल०

॥ १ ॥

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीतंमुखवेयाल्लियपयन्ना—अर्थसहित. ॥

अर्थकर्ता तथा उपार्वा प्रसिद्धकर्ता—पंडित श्रावक हीरालाल हंसराज (जामनगरवाळा)
निष्कारिअजरमरणं । वंदित्ता जिणवरं महावीरं ॥ बुढामि पइन्नगमिणं । तंडुलवेयालि-

श्रीलीलायतनं वंदे । नीरजं नास्तिजन्मिनं ॥ संसारात्पतप्तानां । वृत्तानंदकदंबकं ॥१॥
सत्यासत्योरुद्धुग्धोदककलविधिविहंसराजात्मजेन । हीरालालेन प्रक्त्या स्वपरहितकृते गुर्ज-
राख्योरुवाचा ॥ अर्थो मुग्धप्रबोधप्रकटनसबलो गुंफयते न्याययुक्त्या । ग्रंथस्यास्येह चारित्र-
विजयगुरुतः सप्रसादान्मनोहः ॥ २ ॥ जेमनां जरा अने मृत्यु गयेलां ठे, एवा श्रीमहावी-

अर्थः

॥ १ ॥

તંદુલ

॥ ૨ ॥

યં નામ ॥૧॥ સુણહ ગણિણ દસદસા । વરિસસયાનુસ્સ જદ્દ વિજ્ઞાંતિ ॥ સંકલિણ વાસસ-
 ણ । જં ચાનુ મે મયં હોહ ॥ ૨ ॥ જત્તિયમિત્તે દિવસે । જત્તિયરાઈસુ હોહ નુસ્સાસં ॥ ગણ-
 મિ વસહ જીવે । આહારવિહિં ચ વુઠ્ઠામિ ॥ ૩ ॥ દોન્નિ અહોરત્તસણ ! સંપુન્ને સત્તસત્તરિં ચે-

રજિનેશ્વરને નર્મને આ તંદુલવેયાલીયનામના પયન્નાને હું કહું છું ॥ ૧ ॥ હે જ્ઞવ્યલોકો ત-
 મો સાંજીલો, કે ગણવાથી મો વર્ષના આયુષ્યવાળાના જેમ દશ દશના દશ વિજ્ઞાનો પડે
 ઠે, તેમ તેને એકઠા કરવાથી એકમો વર્ષો થાય ઠે, તેટલું મનુષ્યનું (આ આરામાં) આ-
 યુષ્ય હોય ઠે. ॥ ૨ ॥ જીવં ગર્જમાં વસતે ઠેતે જેટલા દિવસોમાં અને જેટલી રાત્રિમાં જે-
 ટલા શ્વાસોશ્વાસ તે લહેઠે, તે સંબંધિ તથા તેના આહારસંબંધિ વર્ણન હું કહું છું ॥ ૩ ॥ જી-
 વ ઠે તે ગર્જાવાસમાં વસો મિત્તોતેર ગત્રિદિવસો સંપૂર્ણ અને નપર અઠ અટોરાત્ર પટલે

અથે:

॥ ૨ ॥

તેહુલ

॥ ૩ ॥

વ ॥ ગપ્પમિ વસઈ જીવો । નહમહોરત્તમહં ચ ॥ ૪ ॥ એએ અહોરત્તા । નિયમા જીવસ્સ ગ-
પ્પવાસંમિ ॥ હીણાહિયા ન હતો । નવધાયવસેણ જાયંતિ ॥ ૫ ॥ અઠ્ઠ સહસ્સા તિન્નિનુ । સ-
યા મુહૂત્તાણ પન્નવીસાય ॥ ગપ્પગત્ત વસઈ જીવો । નિયમા હીણાહિયા હતો ॥ ૬ ॥
તિન્નિવય કોમીનુ । ચનુદ્દસય હવંતિ સય સહસ્સાઈ ॥ દસ ચેવ સહસ્સાઈ । દોન્નિ સ-

વસો સાહાસીતોતેર દિવસ, અર્થાત્ નવ માસ અને સામાસાત દિવસ રહે છે. ॥ ૪ ॥ નપર
કહેલી મંઝયાવાળા રાત્રિદિવસો પ્રાયેં કરીને જીવને ગર્જાવાસમાં રહેતાંથ્રકાં થાય છે, પરં-
તુ નપધાત (ગર્જદોષ) આદિકના કારણથી તેથી નુઠા અધિકા દિવસો પણ થાય છે. ॥૫॥
વળી તે જીવ આઠ હજાર ત્રણસો અને પચીસ મુહૂર્ત્તસુધિ પ્રાયેં કરીને ગર્જાવાસમાં રહે
છે, તેમજ તેથી નુઠા અધિકા કાલસુધિ પણ ગર્જમાં રહે છે ॥ ૬ ॥

અર્થ:

॥ ૩ ॥

તંદુલ૦

॥ ૪ ॥

યા પન્નવીસા ય ॥ ૩ ॥ ગુસ્સાસા નીસાસા । એતિયમિત્તા દવંતિ સંકલિયા ॥ જીવસ્સ ગ-
પ્રવાસે । નિયમા હીણાહિયા એત્તા ॥ ૪ ॥ આનસો ! રહીએ નાજિદિઠા । સિરાદુગં પુષ્પના-
લિયાગારં ॥ તસ્સ ય દિઠા જોણી । અહોમુદા સંઠિઆકોસા ॥ ૫ ॥ તસ્સ ય દિઠા ચૂપ-
સ્સ । મંજરી તારિસા નુ મંસસ્સ ॥ તે રિનકાલે ફુડિયા । મોણિયલવયા વિમુંચંતિ ॥ ૬ ॥

વઢી તે જીવને ગર્જાવાસની અંદર ત્રણ ક્રોડ, ચૌદ લાખ, દશ હજાર, વસો અને પચી-
સ ॥ ૩ ॥ એટલા શ્વાસોશ્વાસ, એકઠા કર્યાથી પ્રાયે થાય છે, તેમજ તેથી ત્રણ અધિકા પણ
થાય છે. ॥ ૪ ॥ હે આયુષ્મન ! સ્ત્રીની નાજિનીચે પુષ્પનાલિકાજેવા આકારવાળી બે નાની-
નુ હોય છે, અને તેની દેઠે નીચે મુખવાળા પુષ્પના ફોડાને આકાર યોનિ હોય છે. ॥ ૫ ॥
તેની નીચે આંબાની માંજરસરખી માંસની માંજર હોય છે અને તે માંજર રુતુસમયે સ્ફુટિત

અર્થઃ

॥ ૪ ॥

તંદુલ

॥ ૧ ॥

કોસાયારં જોણિં । સંપન્ના સુક્કર્માસિયા જડયા ॥ તડયા જીવુવવાણે । જોગા જ્ઞણિયા જિ-
ણંદેહિં ॥ ૧૧ ॥ બારસ ચેવ મુદ્ધુત્તા । નવરિં વિહંસ ગજ્ઞડ સા ન ॥ જીવાણં પરિસંખા । લ-
સ્કપુદ્ધુત્તં ચ નુક્કોસં ॥ ૧૨ ॥

પણપણાય પરણં । જોણી વમિલાયણે મહિલિયાણં ॥ પણસત્તરીય પરણં । પાણણ પુમં

અવાથી રુધિરના બિંદુઓને ઝરે છે ॥ ૧૦ ॥ હવે તે રુધિરબિંદુઓ પુરુષના વીર્યથી મિશ્રિત થ-
ઈ જેટલા તે કોશાકારયોનિમાં પ્રાપ્ત થાય છે, તેટલા તે બિંદુનું જીવની ઉત્પત્તિને લાયક
જિનેશ્વરોએ કહ્યાં છે. ॥ ૧૧ ॥ હવે બાર મુદૂર્ત્ત ઉપરાંત તે યોનિ નાશપામે છે તથા તેની અંદ-
ર નુત્કુષ્ટા એક લાખથી નવ લાખ સુધિની સંખ્યાવાળા જીવો ઉત્પન્ન થાય છે. ॥ ૧૨ ॥

પ્રાપ્તે કરીને પચાવન વર્ષવાદ સ્ત્રીની યોનિ પ્રમુલ્લાન (ગર્જોત્પત્તિમાટે અયોગ્ય) થાય

અર્થ:

॥ ૫ ॥

તંદુલ

॥ ૬ ॥

જવે અર્ચીત ॥ ૧૩ ॥ વાસસયાનુયમેનં । પરણ જા હોઈ પુલ્લકોત્તીત ॥ તસ્મિંદ્ર અ મિલાયા ।
સવાનુ ય વીસજાગો ય ॥ ૧૪ ॥ રત્નકુડા ય ઇન્દ્રી । લક્ષ્મણુત્તં ચ વારસ મુહુતા ॥ પિતૃસં-

ઠ, તથા પુરુષ પંચોતેર વર્ષવાદ નિર્વીજ શાય ઠે. ॥ ૧૫ ॥ નપર કહેલું પ્રમાણ એકસો વર્ષ-
ના આયુવાલાનનું જાણવું; તથા તે નપરાંત ઠેક પૂર્વક્રોમસુધિના આયુવાલાનમાં સ્ત્રીનની
અર્ધ આયુષ્યવાદ યોનિ નિર્વીજ શાય ઠે, તથા પુરુષનું રીયે તેના આયુનો જ્યારે વીસમો
જાગ વાકી રહે, ત્યારે નિર્વીજ શાય ઠે. ॥૧૬॥ રુતુકાલમાં આવેલી સ્ત્રીની યોનિ માં નુત્કુષ્ટા
વારમુહૂત્તસુધિમાં બેલાશ્વથી નવ લાશ્વસુધિ જીવો નુત્પન્ન શાયઠે, તથા નુત્કુષ્ટી એક જીવના
પિતાની સંખ્યા વસોથી નવસો સુધિની હોય ઠે. (આ પિતાની સંખ્યા નુત્કુષ્ટ સંઘયણવા-
ળાં ગાયઆદિક તિર્યંચોની હોય ઠે, તેમાંટે વિશેષ સુલાસો જગવતીસૂત્રથી જાણવો) તથા

અર્થ:

॥ ૬ ॥

तंडुल०

॥ ३ ॥

खसयपुहुत्तं । वारसवासानं गप्पस्स ॥ १५ ॥ दाहिणकुष्ठं पुरिसस्स । होइ वामाए इठीया-
तं य ॥ उज्जयंतरं नपुंसे । तिरिए अट्ठेव वरिसाई ॥ १६ ॥ इमां खलु जीवो अम्मापिउसं-

उत्कृष्टो गर्जावासनो काल वार वर्षोसुधिनो जाणवो ॥ १५ ॥ * नारीण गप्पसंखा । इग-
दो तिन्नि य होइ नियमेण । तिरियाणं नारीणं । नव लस्का होइ पत्तेयं ॥ १ ॥ तिरियाण
चउत्तेन । इक्खुरा दोखुरा य सुणहा य ॥ गंडीपयाण य जणिया । दो गप्पा इगखुराई-
णं ॥ २ ॥ दुखुराणं तिय गप्पा । तेसिं मग्गे विसेस कहियं तु ॥ सुयराणं तइ सोलस । वा-
रस गप्पा य सुणहाणं ॥ ३ ॥ सेसाणं सुणहाणं । चत्तारिय होइ पंच जीवाणं ॥ गंडीपया-
णं दो गप्प । पणवीसं होइ खयराणं ॥ ४ ॥ * ॥ १५ ॥ इवे स्त्रीना जमणा पढखामां पु-
रुषनी उत्पत्ति जाणवी, डावा पढखामां स्त्रीनी जाणवी, तथा ते वत्तेना वचला जागमां न-

अर्थः

॥ ३ ॥

તેહુલ૦

॥ ૫ ॥

જાગે માનુષ્યં પિન્નસુક્કં તદુજ્જયસંસઠ્ઠં કલુસં કિલ્લિસં તપ્પઠમયાએ આહારં આહરિત્તા ગમ્મ-
ત્તાએ વક્કમહ. (ગાથા) સત્તાહં કલલં હોઠ્ઠ । સત્તાહં હોઠ્ઠ અબ્બુયં ॥ અબ્બુયા જાયએ પે-
સી । પેસીનુવિ ઘણં જ્ઞેવે ॥ ૧૩ ॥

અર્થ:

પુંસકર્ન । નુત્પત્તિ જાણવી. તિયેંચોની ગર્જસ્થિતિ નુત્કુષ્ટી આઠ વર્ષોની હોય. ॥૧૬॥ ચરેચર આ-
ર્જીવ માતાપિતાનો સંયોગ હોતે હોતે (પહેલે સમયે) માતાનું રક્ત તથા પિતાનું વીર્ય, તે બ-
ન્નેથી મિશ્રિત થઈલા મર્લાન તથા દુર્ગંધનીય એવા આહારને પ્રથમ પ્રદાન કરીને ગર્જપર્ણે ન-
પજે હે. પછી સાત દિવસે તે ગર્જ કલલરૂપ (ચાંલાવાળીજેવો) થાય, ત્યારબાદ સાત દિ-
વસે તે વરસાદના પાણીના પરપોટાજેવો થાય. પછી તે પરપોટામાંથી માંસની પેસીજેવો થા-
ય, તથા પછી તે પેસીમાંથી (આંબાની ગોઠલીજેવો) જરા કઠિન પેસીજેવો થાય. ॥૧૭॥

॥ ૫ ॥

तंडुलः

॥ ए ॥

तो पढमे मासे करिसूणं पलं जायइ, बीए मासे पेसी संजायए घणा, तइए मासे मानुए डोहलं जणइ, चउठे मासे माऊण अंगाइ पीणइ, पंचमे मासे पंच पिंडियानु पाणिपायं तिरं चेव निवत्तेइ, षष्ठे मासे पित्तसोणियं नवचिणेइ, सत्तमे मासे सत्तसिरासयाइ

त्यारबाद पेहेले मासे एक कर्षं नुगो एवो एक पलना वजननो ते आय. (शोळ मासानो एक कर्षं तथा चार कर्षनो एक पल आय) पठी बीजे मासे ते गर्ज जरा वधारे कठिन पेसीजेवो आय, त्रीजे मासे माताने (शुजाशुजइच्चारूप) डोहलं नुपजावे, चौथे मासे माताना (स्तनादिक) अंगोने पुष्ट करे. पांचमे मासे ते मांसपेसामांथी ते (वे) हाथ (वे) पग तथा मस्तकरूप पांच अंगोना (अंकुरा) नीपजावे. षष्ठे मासे पित्त तथा रुधिर नुपजावे. सातमे मासे सातसो नसो, पांचसो मांसपेसीनां (स्थानको) नव धमणी

अर्थः

॥ ए ॥

તંદુલ

॥ ૧૦ ॥

પંચપેસીસયાઈ નવધર્મણી નવનનુઈ ચેવ રોમકૂવસયસદસ્સાઈ નિવંતેઈ વિણાકેસસમંસુણા;
સદ કેસસમંસુણા અદુદ્દાનુ રોમકૂવકોડીનુ નિવંતેઈ, અઠમે માસે વિત્તિકપ્પો દવઈ. જીવ-
સ્સ ણં જંતે ગપ્પગયસ્સમાણસ્સ અહિ ઉચ્ચારેઈ વા, પાસવણેઈ વા, ચેલેઈ વા, સિંધાણેઈ વા,
વંતેઈ વા, પીત્તેઈ વા, સુકેઈ વા, સોણિણેઈ વા, નો ઇણદ્ધે સમદ્ધે. સે કેણદ્ધેણં જંતે એવં વુચ્ચ-

(મોટી નાડીઓ) તથા (મસ્તકના) કેશ અને દાઢી મુઠના વાળ ઠિવાય નવાણુલાખ
રોમકૂપોને નપજાવે. અને તે કેશ અને દાઢી મુઠના વાળોને જો અંદર જેલવીએ તો સાડા-
ત્રણ ક્રોડ રોમકૂપોને નપજાવે. આઠમે માસે તે ગર્જને સંપૂર્ણ અંગોપાંગની પ્રાપ્તિ થાય.
(હવે શ્રીગૌતમસ્વામી જગવાનને પૂછે છે કે) હે જગવન્ ! જીવ ગર્જમાં વસતાંશ્વકાં શું વિ-
ષ્ટા કરે ? પેશાબ કરે ? ધુંકે ? સુંધે ? વમન કરે ? પિત્ત કરે ? વીર્યને શ્રવે ? અથવા શું રુધિ-

અર્થ:

॥ ૧૦ ॥

તંદુલ

॥ ૧૧ ॥

ફ? જીવસ્સણં ગપ્પગયસ્સમાણસ્સ નત્થિ નચ્ચારંહ વા જાવ સાણિણંહ વા? ગોયમા! જીવેણં
ગપ્પગણ સમાણે જે આહારમાદારંહ તં ત્રિણાંહ સોહંદિયત્તાણ, ચચ્ચિંદિઅત્તાણ, ઘાણિંદિઅત્તાણ
જિણ્ણિંદિઅત્તાણ, ફાણિંદિઅત્તાણ, અઠ્ઠમિંજકેસમંસરોમનહત્તાણ. સે ણણંદ્વેણં ગોયમા એવં વુ-

રને શ્રવે? (ત્યારે જગવાન કહે છે કે) હે ગૌતમ! તે અર્થ સમર્થ નથી (અર્થાત્ હે ગૌ-
તમ! તે પૂછેલા ઉપરના સવાલોમાંથી ગર્જમાં રહેલો જીવ કંઈ પણ કરતો નથી, ત્યારે ગૌ-
તમસ્વામી ફરીને જગવાનને પૂછે છે કે) હે જગવન! ત્યારે એમ શાદેતુથી કહેવામાં આવે
છે કે ગર્જમાં રહેલા જીવને વિદ્યા કરવાનું ન હોય (ત્યાંથી) ઢેક રુધિર શ્રવણકરવાનું
ન હોય? (ત્યારે જગવાન કહે છે કે) હે ગૌતમ! ગર્જમાં રહેલો જીવ જે આહાર કરે,
તે આહારને તે શ્રવણેંદિયપણે, ચક્ષુરિંદિયપણે, નાશિકેંદિયપણે, જિહ્વેંદિયપણે, સ્પર્શેંદિયપણે

અર્થ:

॥ ૧૧ ॥

तंडुल०

॥ १२ ॥

चइ जीवस्स एं गेप्पगयस्समाणस्स नत्थि उच्चारेइ वा जाव सोणिएवा, जीवेणं जंतं गप्पग-
ए समाणे पद्दु मुहेणं कावल्लिअं आहारं आहारित्तए? गोयमा! नो इणंठे समंठे, से केणंठे-
एणं जंतं एवं वुच्चइ? गोयमा! जीवेणं गप्पगए समाणे सब्बु आहारेइ, सब्बु परिणामेइ, स-

तेमज हाडकां, मज्जा, केश, मांस, रोम तथा नखरूपे परिणमावे ठे, अने तेटलामाटे हे गौ-
तम! एम कहेवामां आवे ठे के, गर्जमां रहेलो जीव विष्टा करे नहीं, ते ठेक रुधिरने श्र-
वे नहीं. (त्पारे वली गौतमस्वामी प्रभुने फरीने पूठे ठे के) हे जगवन्! गर्जमां रहेलो
जीव मुखवडे कवलाहार लेवाने शुं शक्तिवान् ठे? (त्पारे जगवान् कहेठेके) हे गौतम!
ते अर्थ पण समर्थ नहीं. (अर्थात् गर्जमां रहेलो जीव कवलाहार लेइशके नहीं, त्पारे गौ-
तमस्वामी फरीने पूठे ठे के हे जगवन्!) एम शामाटे कहेवाय ठे? (त्पारे जगवान् क-

अर्थ:

॥ १२ ॥

तंडुल०

बन नस्ससेइ, सवन नस्ससेइ.

॥ १३ ॥

अग्निस्करणं १ आहारेइ, अग्निस्करणं १ परिणामेइ, अग्निस्करणं २ नस्ससेइ, अग्निस्करणं २ नस्ससेइ, आहच्च आहारेइ, आहच्च परिणामेइ, आहच्च नस्ससेइ, आहच्च नस्ससेइ. मान-
जीवरसहरणी पुत्तजीवरसहरणी मानजीवपनिबद्धा पुत्तजीवफुडा तम्हा आहारेइ तम्हा प-

हे ठे के) हे गौतम ! गर्जमां रहलो जीव सर्वप्रदेशोथी आहार लहे, सर्वप्रदेशोथी परिण-
मावे, सर्वप्रदेशोथी उच्छ्वास लहे, तथा सर्वप्रदेशोथी निःश्वास लहे.

वळी ते कणे कणे आहार लहे, कणे कणे परिणमावे, कणे कणे उच्छ्वास लहे, क-
णे कणे निःश्वास लहे. तेमज कदाचित् ते कालांतरे आहार लहे, कालांतरे परिणमावे, का-
लांतरे उच्छ्वास लहे, तथा कालांतरे निःश्वास लहे. वळी माताना जीवना रसने हरनारी,

अर्थः

॥ १३ ॥

તંદુલ૦

॥ ૧૪ ॥

રિણામેઙ, તં અવરાવિ ય ણં પુત્તજીવપન્નિવક્ષા માનુજીવકુડા તમ્હા ચિણાઙ તમ્હા નવચિ-
ણાઙ. સે તેણદ્દેણં ગોયમા ! એવં વુચ્છઙ જીવેણં ગણ્ણગણ સમાણે નો પહૂ મુહેણં કાવલિયં આ-
હારં આહારિત્તણ. જીવેણં જંતે ગણ્ણગણ સમાણે કિમાહારં આહારેઙ? ગાયમા ! જંતે માયા ના-

તથા પુત્રના જીવના રસને હરનારી, તેમજ માતાના જીવસાથે જોડાણેલી અને પુત્રના જી-
વસાથે સ્પર્શેલી નાડી હોય છે, તેથી તે ગર્જનગત જીવ આહાર લે છે, તથા પરિણમાવે છે.
તેમજ વીજી એક નાડી, કે જે પુત્રના જીવસાથે જોડાયેલી તથા માતાના જીવસાથે સ્પર્શે-
લી હોય છે, તે નાડીવાટે તે ગર્જનગત જીવ પોષાય છે, તથા વિશેષ પુષ્ટિ પામે છે. માટે તે હેતુથી
હે ગૌતમ ! એમ કહેવામાં આવે છે કે, ગર્જનમાં રહેલો જીવ મુશ્વત્તકી કવલાહાર લેવાને સ-
મર્થ નથી. (ત્યારે વળી ગૌતમસ્વામી જગવાનને પૂછે છે કે) હે જગવન ! ત્યારે ગર્જનમાં ર-

અર્થઃ

॥ ૧૪ ॥

તંદુલ

॥ ૧૫ ॥

ણાવિહાન રસવિગણ તિત્તં કડુયં કસાયં અંબિલં મહુરાઈં દવાઈં આહારેઈ, તનુ એગંદસેણં નય-
માહારેઈ. તસ્સ ફલવિંટસરિના । નુપ્પલનાલોવમા જ્ઞવડ નાજિ ॥ રસહરણી જણણીએ ।
સયાઈ નાજિએ પડિવહા ॥ ૧ ॥ નાજિએ તીએ મણો નયં આઈયડ, આણયંતિએ નયાએ તીએ મ-

હેલો જીવ કેવા પ્રકારનો આહાર લહે ? (ત્યારે જગવાન કહે છે કે) હે મૌતમ ! તે ગર્જ-
ની માતા જે નાનાપ્રકારના રસો, વિગયો, તિસ્કા, કડવાં, કસાયેલાં, છાટાં અને મધુર ડ-
વ્યોનો આહાર કરે, તેનુંમાંથી એકદશે તે ગર્જગત જીવ પણ આહાર કરે. કેમકે તે ગર્જને
ફલના ડીંટીયાં સરિખી, કમલની નાલજેવી નાજિપર રસહરણી નામની નાની હોયઠે, અ-
ને તે માતાની નાજિનીસાથે જેડાણી હોય છે તે નાજિ મારફતે તે ગર્જગત જીવ માતાએ
આહાર કરેલા ડવ્યોનો રસ ગ્રહણ કરે છે, અને તેવીરીતે આહાર કરવાથી તે ગર્જ જન્મપ-

અર્થ:

॥ ૧૫ ॥

તંદુલ

॥ ૧૬ ॥

પ્રે વિવદ્દેહ, જાવ જાનંતિ, કણેણં જંતે માન અંગા પન્નતા? ગોયમા! તનુ માન અંગા પન્નતા, તં જહા—મંસે સોણિણે મત્થુલિંગે. કણેણં જંતે પિનઅંગા પન્નતા? ગોયમા! તનુ પિનઅંગા પન્નતા, તં જહા—

અટ્ઠિ અટ્ઠિમજ્ઞા કેસસમંસુરોમનહા. જીવેણં જંતે ગણ્ણગણ્ણ સમાણે નરણ્ણસુ નવવજ્ઞેજ્ઞા?

યેત વૃઢિ પામે ઠે. (વઢી ગૌતમસ્વામી પૂઠે ઠે કે) હે જગવન્! તે જીવને માતાના કેટલાં અંગો હોય? (જગવન્ કહે ઠે કે તેને ત્રણ માતાના અંગો હોય, તે આ પ્રમાણે—માંસ, રુધિર અને કપાળનું જેજું. (વઢી ગૌતમસ્વામી પૂઠે ઠે કે) હે જગવન્! ત્યારે તેને પિતાના કેટલાં અંગો હોય? (જગવન્ કહે ઠે કે) હે ગૌતમ! તેને ત્રણ પિતાના અંગો હોય, તે આ પ્રમાણે—

અર્થ:

॥ ૧૬ ॥

તંદુલળ.

॥ ૧૭ ॥

ગોયમા! અંઘગણે નવવજ્જેજ્ઞા, અંઘગણે નો નવવજ્જેજ્ઞા. સે કેણઠેણં જંતે એવં વુચ્છં? જીવેણં
ગણ્ણગણે સમાણે નરણસુ અંઘગણે નવવજ્જેજ્ઞા, અંઘગણે નો નવવજ્જેજ્ઞા? ગોયમા! જેણં જીવે-

હાડકાં, હામકાની અંદરની મજ્ઞા, તથા કેશ વાઢીમૂઢના વાઢ રોમ અને નખ. (વ-
ઢી ગૌતમસ્વામી પૂઢે ઢે કે) હે જગવન્! ગર્જમાં રહેતાંથકાંજ જીવો (મૃત્યુપામીને) શું
નરકમાં નપજે? (ત્યારે જગવાન્ કહે ઢે કે) હે ગૌતમ! (તે ગર્જગતજીવોમાના કેટલા-
ક મરીને) નરકમાં નપજે, તથા કેટલાક ન પણ નપજે. (ત્યારે વઢી ગૌતમસ્વામી પૂઢે
ઢે કે) હે જગવન્! એમ આપ શા હેતુથી કહો ઢો કે, ગર્જમા રહ્યા થકાંજ કેટલાક જી-
વો (મરીને,) નરકમાં નપજે, તથા કેટલાક ન પણ નપજે? (ત્યારે જગવાન્ કહે ઢે કે)
હે ગૌતમ! જે જીવ ગર્જમાં રહ્યોથકો સંજ્ઞી પંચેંડિય (આહાર ૧, શરીર ૨, ઇંડિય ૩,

અર્થ:

॥ ૧૭ ॥

તંદુલ

॥ ૧૦ ॥

ણં ગપ્રગણ સમાણે સન્નિપંચેદિણ સઘાહિં પજ્જત્તોહિં પજ્જતણ, વીરીયલહીણ, વિપ્રંગનાણલહીણ, વેનુબીયલહીણ પત્તો પરાણીયં આગયં સુચ્ચા નિસમ્મ પણેસં નિચ્ચૂદેશ, વેનુદ્વિયસમુગ્ધાણં સમ્મોદ્દેશ, સમ્મોદ્દેશિત્તા ચાતુરંગીણં સેણં સન્નાદેશ, સન્નાદેશિત્તા પરાણીણં ય સહિં સંગામેશ, સેણં જીવે અન્નકામણ, રજ્જકામણ, જોગકામણ, કામકામણ, અન્નકંચિણ, રજ્જકંચિણ, જો-

આનપ્રાણ ૪, જ્ઞાણ ૫ તથા મન ૬) એ સઘલી ઠ પર્યાપ્તિનુશ્રી પર્યાપ્ત અયોશ્વકો, વીર્યલ-
લ્લિય, વિપ્રંગજ્ઞાનલલ્લિય, તથા વૈક્રિયલલ્લિયને પ્રાપ્ત અયોશ્વકો, શત્રુનું સૈન્ય (આવેલું કોઈક-
ના મુખશ્રી) સાંજ્ઞલીને, તે ગજગત જીવ પાતાના વૈક્રિયપ્રદેશોને વહાર કહામે ઠે, તથા વૈ-
ક્રિયસમુદ્ધાત કરે ઠે, એવીરીતે વૈક્રિયસમુદ્ધાત કરીને તે ચતુરંગી સૈન્યને સજ્જ કરે ઠે, તથા
તેમકરીને શત્રુના સૈન્યસાથે તે સંગ્રામ કરે ઠે, તે જીવ (તે સમયે) ધનનો અજિલાશી,

અર્થ:

॥ ૧૦ ॥

તંદુલપ.

॥ ૧૭ ॥

ગોયમા ! અંત્રગણે નવવજ્જેજ્ઞા, અંત્રગણે નો નવવજ્જેજ્ઞા. સે કેણંઠેણં જંતે એવં વુચ્છઈ ? જીવેણં
મપ્પગણે સમાણે નરણસુ અંત્રગણે નવવજ્જેજ્ઞા, અંત્રગણે નો નવવજ્જેજ્ઞા ? ગોયમા ! જેણં જીવે.

હાડકાં, હામકાની અંદરની મજ્ઞા, તથા કેશ દાઢીમૂઠના વાઢ રોમ અને નખ. (વ-
ઢી ગૌતમસ્વામી પૂઠે ઢે કે) હે જગવન્ ! ગર્જમાં રહેતાંથકાંજ જીવો (મૃત્યુપામીને) શું
નરકમાં નપજે ? (ત્યારે જગવાન્ કહે ઢે કે) હે ગૌતમ ! (તે ગર્જગતજીવોમાના કેટલા-
ક મરીને) નરકમાં નપજે, તથા કેટલાક ન પણ નપજે. (ત્યારે વઢી ગૌતમસ્વામી પૂઠે
ઢે કે) હે જગવન્ ! એમ આપ શા હેતુથી કહો ઢો કે, ગર્જમા રહ્યા થકાજ કેટલાક જી-
વો (મરીને,) નરકમાં નપજે, તથા કેટલાક ન પણ નપજે ? (ત્યારે જગવાન્ કહે ઢે કે)
હે ગૌતમ ! જે જીવ ગર્જમાં રહ્યોથકો સંજ્ઞી પંચેંડિય (આહાર ૧, શરીર ૨, ઇંડિય ૩,

અર્થ :

॥ ૧૭ ॥

તદુત્તર

॥ ૨૦ ॥

પ્રગણ સમાણે નરકાણે અહગણે નવવજ્જેજ્ઞા, અહગણે નો નવવજ્જેજ્ઞા.

જીવેણં જંતે ગણગણ સમાણે દેવલોગેસુ નવવજ્જેજ્ઞા? ગોપમા! અહગણે નવવજ્જેજ્ઞા, અહગણે નો નવવજ્જેજ્ઞા. સં કેણદ્દેણં જંતે એવં વુચ્છઈ? અહગણે નવવજ્જેજ્ઞા, અહગણે નો

ગાલે મૃત્યુ પામી જાય, તો તે નરકમાં નપજે. અને તે દેતુનથી હે ગૌતમ! એમ કહેવામાં આવે છે કે, ગર્જમાં રહેલા જીવોમાના કેટલાક મૃત્યુ પામીને નરકમાં નપજે, તથા કેટલાક ન પણ નપજે.

(વહી ગૌતમસ્વામી જગવાનને પૂછે છે કે) હે જગવાન! ગર્જમાં રહેલા જીવ (મૃત્યુ પામીને) દેવલોકોમાં નપજે? (ત્યારે જગવાન કહે છે કે) હે ગૌતમ! કેટલાક (દેવલોકોમાં) નપજે, તથા કેટલાક ન પણ નપજે. (ત્યારે ફરીને ગૌતમસ્વામી પૂછે છે કે)

અર્થ:

॥ ૨૦ ॥

તેહુલ૦

॥ ૨૧ ॥

નવવક્ત્રજ્ઞા, ગોયમા ! જેણં જીવેણં મપ્પગણ સમાણે સત્ત્રીપંચિંદિ સત્ત્રાહિં પજ્જત્તહિં પજ્જતણ
વેનુવિયલહીણ, વીરીયલહીણ, નિદિનાણલહીણ તદારુવસ્સ સમણસ્સ વા માહણસ્સ વા અંતિ-
ણ એગમિવ આયરિયં ધમ્મયં સુવયણં સુચ્છા નિસમ્મ, તત્તં સં જ્ઞવહ તીવ્રસંવેગસંજાયસઠે

હે જગવન્ ! એમ શા હેતુથી કહેવામાં આવે છે કે, કેટલાક (દેવલોકમાં) નપજે, અને
કેટલાક ન પણ નપજે, (ત્યારે જગવાન્ કહે છે કે) હે ગૌતમ ! જે જીવ ગર્ભમાં રહ્યો-
અથવા સત્ત્રીપંચેન્દિય, સર્વ પર્યાપ્તિનુથી પર્યાપ્ત અયોશ્વકો, વૈક્રિયલલ્લિધવાલો, વીર્યલલ્લિધવાલો,
તથા અવધિજ્ઞાનની લલ્લિધવાલો અયોશ્વકો, તેવા પ્રકારના સાધુ અથવા બ્રાહ્મણનીપાસે એક પ-
ણ ઉત્તમ ધર્મસંબંધિ વચન સાંજીની, તેથી તે તીવ્ર સંવેગવાલો અહ, ધર્મપર શ્રદ્ધાવાન અ-
હ, તીવ્રપણે ધર્મના અનુરાગમાં રક્ત થાય છે. (અને તેથી) તે જીવ ધર્મનો અજિલાષી, પુ-

અર્થ :

॥ ૨૧ ॥

તેહુલ^૦

॥ ૨૨ ॥

તોવધમ્માણુરાયરત્તે. સે ણં જીવે ધમ્મકામણ, પુત્તકામણ, સમ્મકામણ, મુક્કકામણ, ધમ્મ-
કંઠિણ, પુત્તકંઠિણ, સમ્મકંઠિણ, મુક્કકંઠિણ, ધમ્મપિવાસિણ, પુત્તપિવાસિણ, સમ્મપિવા-
સિણ, મુક્કપિવાસિણ, તચ્ચિત્તે, તમ્મણે, તલ્લેસે, તદ્દણ્ણવસિણ, તત્તીવણ્ણવસિણ, તત્તીવણ્ણવસાણે,

અયનો અજ્ઞિલાણી, સ્વર્ગનો અજ્ઞિલાણી, તથા માહનો અજ્ઞિલાણી થાય છે વળી તે ધર્મની
વાંઠાવાલો, પુણ્યનો વાંઠાવાલો, સ્વર્ગની વાંઠાવાલો, મોક્ષની વાંઠાવાલો, ધર્મની તૃષ્ણાવા-
લો, પુણ્યની તૃષ્ણાવાલો, સ્વર્ગની તૃષ્ણાવાલો, મોક્ષની તૃષ્ણાવાલો, તેમાંજ ચિત્તવાલો, તે-
માંજ મનવાલો, તેનીજ લેશ્યાવાલો, તેનાજ ધ્યાનવાલો, તેનાજ તીવ્રધ્યાનવાલો, તેનાજ તી-
વ્ર અધ્યવસાયવાલો, તેમાંજ પ્રેમ કરનારો, તેમાંજ ઉપયોગવાલો, તથા તેજ જ્ઞાવનાથી
જ્ઞાવિત થયેલો, (તે ગર્જનગત જીવ) જો તે (પૂર્વોક્તવિચારવાલા) સમયની અંદર મૃત્યુ પા-

અર્થ:

॥ ૨૨ ॥

તંદુલ

તપ્પિયકરણે, તયઠોવનુત્તે, તપ્રાવણજાવિણે, એયંસિણં અંતરંસિ કાલં કરેજ્ઞા, દેવલોણસુ ન-
વવજ્ઞેજ્ઞા.

॥ ૨૬ ॥

સે એણઠેણં ગોયમા ! એવં વુચ્છઈ, અઘેગઈએ નવવજ્ઞેજ્ઞા, અઘેગઈએ નો નવવજ્ઞેજ્ઞા. જી-
વેણં જંતે મપ્પગણે સમાણે નુત્તાણે વા, પાસિહ્ણણે વા, અંબુસુજ્ઞણે વા, અઘ્ઠિજ્ઞવા, ચિઠ્ઠિજ્ઞ-

મે, તો તે દેવલોકમાં નુત્પન્ન થાય.

અને તેટલામાટે હે ગૌતમ ! એમ કહેવામાં આવે છે કે, તેમાના કેટલાકો (સ્વર્ગમાં)
નપજે, તથા કેટલાકો ન પણ નપજે. (વઢી ગૌતમસ્વામી જગવાનને પૂછે છે કે) હે જ-
ગવન્ન તે મર્જમાં રહેલો જીવ શું લાંબો થાય ? પડસું ફેરવે ? કુજનીપેઠે સંકોચાય ? સ્થિર
રહે ? નજો રહે ? વેશી રહે ? પગ પસારે ? આસન વારે ? સૂઈ રહે ? અથવા માતા સૂતે ઠતે

અર્થઃ

॥ ૨૬ ॥

તંદુલ

॥ ૨૪ ॥

વા, નિસીડજીવા, તુયટ્ટિજીવા, આસડજીવા, સડજીવા, માનણ સુયમાળીણ સુયડ, જાગરમા-
ળીણ જાગરડ, સુદિયાણ સુદિન જવડ, ડુદિયાણ ડુદિન જવડ? હંતા ગોયમા! જીવેણ ગ-
પ્રગણ સમાણે નેતાણાવા જાવ દુદિન જવડ. (ગાથા) ચિરજાયંપિ હુ રસ્કડ. સમ્મં સા
રસ્કડ તન જણણી ॥ સંવાદડે તુયટ્ટે. રસ્કડ અપ્પં ચ ગપ્પં ચ ॥ ૧ ॥ અણુસુયડ સુયંતીણ

સૂણ? જાગતે ઠતે જાગે? સુખી હોતે ઠતે સુખી હોય? કે શું માતા દુઃખી હોતે ઠતે દુઃખી
હોય? (ત્યારે જગવાન કહે છે કે) હે ગોતમ! ગર્જમાં રહેલો જીવ લાંબો થાય, (તે ઠેક)
માતા દુઃખી હોતે ઠતે દુઃખી થાય, (એમ જણવું.) વલી તે ગર્જ જો ઘણે કાલે જન્મે,
તો પણ તેનું તે રક્ષણ કરે, વલી સમ્યક્ પ્રકારે તેની જાળવણ કરે, મસલાવે ચંપી કરાવે,
તથા એવીરીતે તે માતા પોતાના આત્મનું તથા ગર્જનું રક્ષણ કરે ॥ ૧ ॥ વલી માતા સૂતે

અર્થ:

॥ ૨૪' ॥

तंडुल

॥ २५ ॥

। जागरमाणीए जागरइ गप्पो ॥ सुहियाइ होइ सुहिउ । दुहियाइ दुहिउ होइ ॥ २ ॥ उ-
च्चारे पासवणे । खेले सिंघाणनुवि से नहि ॥ अट्ठी अट्ठीमज्जा । नहकेससंमंसुरोमपरिणाभा
॥ ३ ॥ एवं बुंदिमइगनु । गप्पे संवसइ दुखियो जीवो ॥ परमतमसंधयारे । अमिष्रज्जरिए प-
एसंमि ॥ ४ ॥ हे आकसो ! तनु नवमे मासेतीए वा, पडुपन्ने वा, अणागए वा, चनुन्हं मा-

ठते ते गर्ज पण सूए, तथा जागते ठते जागे, सुखी होते ठते सुखी होय अने दुःखी हो-
ते ठते दुःखी होय. ॥ १ ॥ वळी ते गर्जने विष्टा, मूत्र, थुंक, तथा श्लेष्म होतां नथी, मांटे
तेने हाडकां, हाडकानी अंदरनी मज्जा, नख, केश, दाढीमुठ तथा रोमरूपे (आहार) प-
रिणमे ठे. ॥ २ ॥ एवीरीते शरीरपणाने प्राप्त थयेलो ते जीव दुःखित थयोथको अत्यंत अं-
धकारवाळा, तथा विष्टाथी जरेला प्रदेशवाळा गर्जावास्तनी अंदर रहे ठे. ॥ ४ ॥ हे आयुष्म-

अर्थः ॥

તેડુલ^૦

॥ ૨૬ ॥

યા અન્નયરં વયાઈ, તં જહા—ઈર્ષીં વા ઇર્થીરૂવેણં, પુરિસં વા પુરિસરૂવેણં, નપુંસમં વા નપુંસગરૂવે-
ણં, વિંબં વા વિંબરૂવેણં. અપ્પં સુક્કં, વહુ નપં, ઇઠ્ઠી તઠ્ઠ જાયઈ. અપ્પં નપં, વહુ સુક્કં, પુરિસાં ત-
ઠ્ઠ જાયઈ. ડુવંપિ રત્તસુક્કાણં તુલ્લજાવે નપુંસનં. ઇઠ્ઠીનયસમાનુગે વિંબં તઠ્ઠ જાયઈ. અહ ણં

ન ! ત્યારવાદ તે માતા નવ માસો ગયે ઠતે, અથવા સંપૂર્ણ હોતે ઠતે, અથવા અનાગતે એટ-
લે તે નવમાસથી નીચી મુદતમાં પણ (હવે આગલ કહેવાતા) ચારમાના એક પ્રકારના
(જીવને) પ્રસવે છે, તે નીચેપ્રમાણ—સ્ત્રીરૂપેં સ્ત્રી, અથવા પુરુષરૂપેં પુરુષ, અથવા નપુંસ-
કરૂપેં નપુંસક, અથવા વિંબરૂપેં વિંબને પ્રસવે છે. જો સ્વલ્પ (પિતાસંબંધી) વીર્ય અને ઘ-
ણું (માતાસંબંધી) રુધિર હોય તો સ્ત્રી પ્રસવે, જો સ્વલ્પ રુધિર અને ઘણું વીર્ય હોય તો
પુરુષ પ્રસવે, તથા વીર્ય અને રુધિર વંન જો સરિખાં હોય તો નપુંસક પ્રસવે. અને ઋતુવંતી

અથે:

॥ ૨૬ ॥

તંદુલ૦

॥ ૨૭ ॥

પ્રસવકાલસમયેસિ સીસિણ વા, પાણિં વા આગજ્ઞં સમાગજ્ઞં, તિરિયમાગજ્ઞં વિણિયાય-
માવજ્ઞં. (ગાથા) કોઈ પુણ પાવકારી । વારસ સંવઠરાઈં નક્કોસં ॥ વસઈ ગણવાસે । અ-
સુઈપ્પજ્ઞવે અસુઈપંમિ ॥ ૧ ॥ જાયમાણસ્સ જં દુક્કં । મરમાણસ્સ વા પુણો ॥ તેણ દુક્કે-

સ્ત્રીના સંયોગથી (અવયવરહિત ફક્ત માંસપિંડરૂપ) બિંબનો પ્રસવ થાય. વઠી તે જીવ પ્ર-
સવકાલ સમયે જાં (યોનિદ્વારથી પ્રથમ પોતાના) મસ્તકથી અથવા પગથી આવે, તો સુ-
ખે આવે, પરંતુ જો તીર્થે આવે તો વિનિર્ઘાત (મૃત્યુ) પામે છે. વઠી કોઈ પાપકારી જી-
વ અશુચિથી નુત્પન્ન થયેલા, અને અશુચિ એવા ગર્ભાવાસમાં નુત્કુષ્ટો વાર વર્ષોસુધિ રહે છે.
॥ ૧ ॥ હવે તે જીવને પ્રસવતાંથકાં તથા મરતાં થકાં જે દુઃખ નુત્પન્ન થાય છે, તે દુઃખને-
લીધે તે (પોતાના પૂર્વજન્મની) જાતિ યાદ કરી શકતો નથી. ॥૨॥ વઠી તે જીવ મહા-

અર્થ:

॥ ૨૭ ॥

તેડુલ

॥ ૨૦ ॥

ણ સંમૂઠો । જાઈ સરઈ ન અપ્પણો ॥ ૨ ॥ વિસરસરં રસંતો । સો જાણોમુદાનુ નિપ્પડઈ
 ॥ માનુએ અપ્પણોવિ અ । વેયણમનુલં જણેમાણો ॥ ૩ ॥ ગણ્ઘરંમિ જીવો । કુંઝીપાકંમિ
 નરયસંકાસે ॥ વુઢો અમિશ્ચમણે । અસુઇપજ્ઞેવ અસુઇયંમિ ॥ ૪ ॥

પિત્તસ્ત ય સિંજસ્ત ય । સુક્કસ્ત ય સોણિયસ્તવિ ય મણે ॥ મુત્તસ્ત ય પુરિમસ્ત ય

કરુણાસ્વરે રુદન કરતોથકો, માતાને તથા પોતાને પણ અતુલ્ય વેદના સપજાવતોથકો યો-
 નિમુખથકી (વહાર) પમે ઠે. ॥ ૩ ॥ તે જીવ કુંઝીપાકતુલ્ય, નરકસરસા, અશુચિથી ન-
 ત્પન્ન થયેલા તથા અશુચિ, અને વિષ્ણાથી સ્વરમાણા તે ગર્જાવાસની અંદર રહે ઠે ॥ ૪ ॥

વઠો જેમ પિત્ત, શ્લેષ્મ, વીર્ય, રુધિર મૂત્ર, તથા વિષ્ણાની અંદર કમિત્ત નત્પન્ન થાય ઠે
 (તેમ તે જીવ ગર્જાવાસમાં) નત્પન્ન થાય ઠે. ॥ ૫ ॥ માટે એવીરોતે જીવના જે શરીરની

અર્થ:

॥ ૨૦ ॥

સંકલ્પ

॥ ૨૯ ॥

। જાયઃ જહવચ્ચ કિમિત્થ ॥ ૧ ॥ તંદાણિ સોયણં । કેરિસયં હોઃ તસ્સ જીવસ્સ ॥ સુક-
રુહિરાગવસનુ । જસ્સુપ્પત્તી સરીરસ્સ ॥ ૨ ॥ એયારિસે સરીરે । કલમલ્લજ્જરિએ અમીણ્ણસંજૂ-
એ ॥ નિયયં વિગણિક્કંતં । સોયમયં કેરિસં તસ્સ ॥ ૩ ॥ આનસો ! એવં જાયસ્સ જંતૂસ્સ

નુત્પત્તિ વીર્ય અને રુધિરના મિશ્રણથી નુત્પન્ન થયેલી છે, તે શરીરને શૌચ (પવિત્ર) કર-
વાપણું તે કેવુંક થઈ શકે ? (શ્રીદેમચંદ્રાચાર્યાજીએ પણ કહ્યું છે કે—નવશ્રોત્રશ્રવદ્વિશ્વ—ર-
સનિસ્પંદનિશ્ચલે ॥ દેહે યઃ શૌચસંકલ્પો । મહન્મોહવિજુંઝિતં ॥ ૧ ॥) ॥ ૨ ॥ એવીરીતનું
અત્યંત મેલથી ઝરેલું તથા વિષ્ટાંમાં નુત્પન્ન થયેલું શરીર હોતે ઘટે, તે શરીરને મમત્વજ્ઞાવ-
થી પોતાનું ગળીને પવિત્ર કેવી રીતે માનવું જોઈયે!! ॥ ૩ ॥ વઠી હે આયુષ્મન । તે નુત્પન્ન
થયેલા જીવની (નીચેમુજબ) આવી રીતની દશ દશાનુ કહેવાયઠે, તે આપ્રમાણે—બા-

અર્થઃ

॥ ૨૯ ॥

तंडुल०

॥ ३० ॥

कमेण दसदसा एवमाहिक्कंति, तं जहा—बाला १ कीडा २ मंदा ३ । बलाय ४ पत्राय ५
हाणिय ६ पंचा ७ ॥ पप्रारा ८ समुही ९ सा—यणी य दसमी य कालदसा १० ॥ ७ ॥
जायमित्तस्स बालस्स । जा सा पढमिया दसा ॥ न तव सुहदुक्कं वा । न हु जाणंति वा-
लया ॥ ९ ॥ बीयं च दसं पत्तो । नाणाकीडाहिं कीमई ॥ न य मे कामजोगेसु । तिवा न-

लादशा १, कीडादशा २, मंददशा ३, बलदशा ४, प्रज्ञादशा ५, हानिदशा ६, प्रपंचदशा
प्राग्जारदशा ७, समुहीदशा ८, तथा दशमी शयनसरस्वी कालदशा १० जाणवी ॥ ७ ॥
जन्मेला बालकनी जे पेहेली दशा होय ठे, तेनी अंदर तेने सुख दुःख हातुं नथी, केमके
बालकोने तेसंबंधि ज्ञान होतुं नथी, माटे (ते पेहेली बालदशा जाणवी) ॥ ९ ॥ हवे बी-
जी दशाने प्राप्त थयेलो ते जीव नानाप्रकारनी कीमता करे ठे, परंतु त्यारे तेने कामजोगोनी

अर्थः

॥ ३० ॥

તંદુલ

॥ ૩૧ ॥

પ્વજ્ઞ ૨૬ ॥ ૧૦ ॥ તદયં ચ દસં પત્તો । પંચકામગુણો નરો ॥ સમજ્ઞો મુંજિતં જ્ઞાણે । જડ
 સે અઙ્ગિ ઘરે ધુવા ॥ ૧૧ ॥ ચનઢીનં બલા નામ । જં નરો દસમિસ્મિન્ ॥ સમજ્ઞો બલં દગ્ધિ-
 સેનં । જડ જ્ઞેવે નિરુવદ્ધવો ॥ ૧૨ ॥ પંચમીનં દસં પત્તો । આણુપૂઢીઈં જો નરો ॥ સમજ્ઞો
 અઙ્ગં ચિંતેનં । કુડુંવં ચાન્નિગઙ્ગ ॥ ૧૩ ॥ ઠઠીનં હાયણી નામ । જં નરો દસમિસ્મિન્ ॥

અંદર તીવ્ર અન્નિલાષ નુત્પન્ન થતો નથી ॥ ૧૦ ॥ પઠી ત્રીજી દશાને પ્રાપ્ત થયેલો તે જીવ
 પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયોનો અન્નિલાષી થયોયકો, જો તેના ઘરમાં (લક્ષ્મી) હોય તો તે જ્ઞો-
 ગો જ્ઞોગવવાને સમર્થ થાય છે. ॥ ૧૧ ॥ પઠી જે મનુષ્ય ચોથી બલા નામની દશાને પ્રાપ્ત
 થયો છે, તે જો નુપદ્વરહિત હોય તો (પોતાનું) બલ દેખાડવાને સમર્થ થાય છે. ॥ ૧૨ ॥
 તથા પઠી અનુક્રમે પાંચમી પ્રજ્ઞાદશાને પ્રાપ્તથયેલો તે 'જીવ' 'દ્યૌપાર્જન' કરવાના 'વિચારો'

અર્થ:

॥ ૩૧ ॥

તંદુલ

॥ ૧૨ ॥

વિરજિંદ કામેસુ । ઇંદિએસુ પહાયઈ ॥ ૧૪ ॥ સતમીએ પવંચાએ । જં નરો દસમિસ્તિન ॥
 નિચ્છુજ્ઞઈ ચિક્કણં સ્વેલં । સ્વાસઈ ય સ્વણે સ્વણે ॥ ૧૫ ॥ સંકુશ્યતણુચમ્મો । સંપત્તો અઢ-
 મીં દસં ॥ નારીણં અણિઢો ય । જરાએ પરિણામિન ॥ ૧૬ ॥ નવમી સંમુહીનામ । જં નરો

કરવાને સમર્થ થાય, તથા કુટુંબનો નિર્વાહ ચલાવવાની ઇચ્છા કરે ॥ ૧૩ ॥ પઠી ઠઠી હાય-
 ની દશાને જે મનુષ્ય પ્રાપ્ત થયો છે, તે કામજોગોને વિષે વિરક્ત થાય છે, તથા તેની ઇંદ્રિય
 શિથિલ થાય છે. ॥ ૧૪ ॥ તેવારપઠી સાતમી પ્રવંચાનામની દશાને જે મનુષ્ય પ્રાપ્ત થયો
 છે, તેને ચીકણા લલસા પડે છે, તથા તેને ક્ષણે ક્ષણે નિદ્રા આવે છે. ॥ ૧૫ ॥ પઠી આઠ-
 મી પ્રાગ્જારાનામની દશાને પ્રાપ્ત થવાથી તેના શરીરની ચાંબડી કરચલીવાળી થાય છે, તેમ-
 જ તે ઘડપણના પરિણામથી સ્ત્રીનું અનિષ્ટ (ગમે નહીં તેવો) લાગે છે. ॥ ૧૬ ॥ પઠી ન-

અર્થ:

॥ ૧૨ ॥

તંદુલ

॥ ૩૩ ॥

દસમિસ્તિન ॥ જરાયેરે વિણસ્મંતો । જીવો વસઈ અકામન ॥ ૧૭ ॥ હીણન્નિન્નસરો દીણો
 । વિવરીન વિચિતન ॥ ડુબ્બલો ડુસ્કી સૂયઈ । સંપત્તો દસમીં દસં ॥ ૧૮ ॥ દસગસ્સ નવ-
 સ્કેવો । વીસઈવરિસો ન ગિહ્વઈ વિઝ્ઞં ॥ જોગાય તીસગસ્સ ય । ચત્તાલીસસ્સ વિન્નાણં ॥

વમી સંમુદ્ધી નામની દશાને જે પુરુષ પ્રાપ્ત થાય છે, તેનો જીવ ઘમ્પણરૂપી ઘરની અંદર
 દાંચલ થઈને નિષ્કામ અયોગ્યકો રહે છે. ॥ ૧૭ ॥ વઠી હીન તથા નિન્ન સ્વરવાળો, એટલે
 ઘાટા તથા સ્વોચ્છરા અવાજવાળો, દીન એટલે દયામણો થઈ પડેલો, વિપરીત એટલે ચલિત
 બુદ્ધિવાળો, વિચિત્રિત એટલે મજ્જરાટથી વઢાવરો વનીગયેલો, ડુર્બલ તથા ડુઃખી એવો તે પ્રા-
 ણી (પોતાને) દશમી દશાને પ્રાપ્ત થયેલો સૂચવે છે. ॥ ૧૮ ॥ પ્રથમના દશ વર્ષોસુધિ નિ-
 શ્ચિત વાહ્યાવસ્થા હોય, તથા વીસ વર્ષોની જ્યારે નુમર થાય ત્યાં સુધિમાં તે વિદ્યા પ્રહણ

અર્થ:

॥ ૩૩ ॥

તંદુલ૦

॥ ૩૪ ॥

॥ ૧૯ ॥ પન્નામગસ્ત ચલ્લુ । હાયઃ સદ્ધિં ગયસ્ત બાહુબલં ॥ જોગાય સત્તરીસ્ત ય । અ-
સીઃગસ્ત ય વિન્નાણં ॥ ૨૦ ॥ નનુઃ નમઃ સરીરં । વાસસં જીવિયં ચયઃ ॥ કિત્તિનુ ય
સુહો જાગો । દુહજાગો ય કિત્તિનુ ॥ ૨૧ ॥ જો વાસસયં જીવઃ । સુહી જોગે ય ભુંજઃ ॥

કરે છે, પઠી ત્રીસ વર્ષોસુધિની અવસ્થા જોગો જોગવવામાટેની છે તથા પઠી ચાલીસ વર્ષો-
સુધિમાં તેને વિજ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૧૯ ॥ વઢી જ્યારે તે પચાસ વર્ષોની નુમરનો થાય,
ત્યારે તેની આંખોની શક્તિ નુઠી થાય છે અર્થાત્ આંખે જાંઝવાં આવે છે, તથા સાઠ વર્ષોની
નુમરે બાહુબલ કમી થાય છે, સત્તર વર્ષોની નુમરે તે જોગો જોગવવામાટે અશક્ત થાય છે,
તથા એસી વર્ષોની નુમરે વિજ્ઞાન ઇટલે બુદ્ધિ મંદ પડે છે ॥ ૨૦ ॥ નેવુ વર્ષોની નુમરે તેનું
શરીર નમી જાય છે, તથા એકસો વર્ષે તે જીવિતને તજે છે, એવી રીતે તે જીંદગીમાં કેટ-

અર્થ:

॥ ૩૪ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૩૫ ॥

તસ્સવિ સેવિત્ત સેત્ત । ધમ્મો ય જિણદેસિત્ત ॥ ૨૫ ॥ કિં પુણ સપચ્ચવાણ । જો નરો નિચ્ચ-
 દુસ્કિત્ત ॥ સુદુયરં તેણ કાયઘો । ધમ્મો ય જિણદેસિત્ત ॥ ૨૬ ॥ નંદમાણો ચરે ધમ્મં । વરં મે
 લઘ્ઠતરં જ્ઞેવે ॥ અનંદમાણોવિ ચરે । મા મે પાવેતરં જ્ઞેવે ॥ ૨૭ ॥ નત્તિ જાઈ કુલં વાત્તિ । વિ-

લોક જાગ સુખરૂપે તથા કેટલોક જાગ દુઃખરૂપે જાય છે. ॥ ૨૧ ॥ જે માણસ એકસો વ-
 ષોસુધિ જીવે છે, તથા સુખી અયોથકો જોગો જોગવે છે, તે પણ જો જિનેશ્વરપ્રભુએ નુપદેશે-
 લા ધર્મને સેવે, તો તેને તે કલ્યાણકારી થાય. ॥ ૨૨ ॥ ત્યારે જે માણસ જીંદગીમાં (ક-
 ણે કણે) વિઘ્નયુક્ત તથા હમેશાં દુઃખી છે, તેણે તો તે જિનોપદિષ્ટ ધર્મ વિશેષ સારીરીતે
 કરવો જોઈયે ॥ ૨૩ ॥ સમૃદ્ધિવાન્ અયોથકો તે એમ વિચારીને ધર્મ આચરે કે, મારું વિશે-
 ષ પ્રકારે શ્રેય થાય તો ઠીક, અને નિર્ધન અયોથકો તે એમ વિચારીને ધર્મ આચરે કે, મા-

અર્થ:

॥ ૩૫ ॥

तंडुल०

॥ १६ ॥

ज्जा वावि सुमिखिया ॥ तारेइ नरं व नारीं वा । सव्वं पुत्तेहिं वट्ठइ ॥ १५ ॥ पुत्तेहिं हीयमा-
णेहिं । पुरिमागरोवि दायइ ॥ पुत्तेहिं वट्ठमाणेहिं । पुरिमागरोवि वट्ठइ ॥ १६ ॥ पुत्राई
खलु आउसो किच्चाई करणीज्जाई पीयंकराई, वस्सकराई, थस्सकराई, जमकराई, किन्निकरा-

राथी हवे वीजुं कंइ पाय न आय तो सारुं. ॥ १४ ॥ जाति, कुल, अश्रवा सारीरीते शिखेली
विद्या पण पुरुष अश्रवा स्त्रीने तारी शकतां नथी, परंतु सर्वप्रकारनी समृद्धि पुण्योथी वृ-
द्धि पामे ठे. ॥ १५ ॥ पुण्य ज्यारे हीन आय, त्वारे पुरुषातन पण हीन आय ठे, तथा पु-
ण्य ज्यारे वृद्धि पामे, त्वारे पुरुषातन पण वृद्धि पामे ठे. ॥ १६ ॥ बली हे आयुष्मन् ! पु-
ण्यनां कार्यो करवालायक, प्रीति करनारां शोभा करनारां, धन करनारां, जश करनारां त-
था कीर्ति करनारां ठे. परंतु हे आयुष्मन् ! ग्वरेग्वर एम न चिंतववुं जोइये के घणा एवा

अर्थः

॥ १६ ॥

तंडुल०

॥ ३७ ॥

इं. नो खलु आनुसो ! एवं चिंतियवें—एसंति खलु बह्वे समया आवलिया खरा आणपा-
णु थोवा लवा मुहुत्ता दिवसा अहोरत्ता पस्का मासा उक्त अयणा संवत्तरा जुग्गा वाससया
वाससहस्सा वाससयसहस्सा वासकोडीन् वासकोडाकोडीन्, जन्न एं अम्ह बहुई सीलाई
वयाई गुणाई वेरमणाई पच्चस्काणाई पामहोववासाई पन्निवज्जिस्सामो पट्टविस्समो करि-

समयो आयलोयो कणो श्वासोश्वासो स्ताको लवो मुहुत्तो दिवसो रात्रिदिवसो पक्को मासो
रुतुत्त अयनो वर्षो युगो सोवर्षो हजारवर्षो लाखवर्षो कोडवर्षो तथा कोडाकोडीवर्षो आव-
शे. के जेमुदत दरम्यान अमो घणां एवां शीलो व्रतो गुणो विरतिन् प्रत्याख्यानो तथा पौ-
पधनपवासादिक आदरशुं, आराधशुं तथा करशुं, वली हे आयुष्मन् ! (तुं पूछीशकें) शांमाटे एम
न चिंतववुं जोइये ? (तो नुतर एकें) खेरखर आ जींदगी घणा विघ्नोवाली ठे कारण के वायुना वि-

अर्थः

॥ ३७ ॥

तंडुलः

॥ १० ॥

स्वामो. तो किमञ्च आनुमो नो एवं चिन्तेयञ्च जवइ, अंतरायबहुले खलु अयं जीविए, इमे बहवे वाइय पित्तिय सिंजिय सन्निवाइय विविडा रोगायंका फुसंति जीवियं. आसित खलु आनुमो ! पूर्विं मणुया वनगयरोगायंका बहुवाससयसइस्मजीविणो, तं जहो—जुयेल-धम्मिया अरिहंता वा चक्रवर्ति वा बनेदेवा वा वासुदेवा वा चारणा विक्काहारा, ते एं म-

कारवाला, पित्तना विकारवाला, श्लेष्मना विकारवाला, तथा सन्निपातआदिक विविध रोगोना घ-णा जयो आ जीदगानीने (जोखममां नाखनारा) आवीपडले. वळी हे आयुष्मन् ! पूर्वकालनेविषे खरेखर मनुष्यो रोगसंबंधि जयविनाना तथा घणा लाखो वर्षोसुधि जीवनारा हता. ते नीचेप्र-माणे—युगलधर्मवाळा (जुगलीयां) अरिहंता, चक्रवर्तिन्, बनेदेवो, वासुदेवो, चारणरुषिन्, तथा विद्याधरो. वळी ते मनुष्यो अत्यंत शांत अने मनोहर रूपवाळा, उत्तम जोगोवाळा,

अर्थः

॥ १० ॥

તંદુલ

॥ ૧૯ ॥

પુયા અર્ધસોમચારુવા જોગુત્તમા, જોગલક્ષણધરા, સુજાયસંબંધસુંદરંગા, રતુપ્પલપન્નમ-
કરચરણકોમલંગુલિતલા, નગનગરમગરસાગરચક્કંકવરલક્ષણકિયતલા, સુપદ્ધિયકુમ્મચા-
રુચલણા, આણુપુર્વિસુજાયપીવરંગુલિયા, ઉન્નયતણુતંવનિહનહા, સંઠિયસુસીલદ્વગૂઢગુંફા, એ-

(કોકશાસ્ત્રાદિકમાં કહેલા) જોગોના પ્રકારોને ધારણ કરનારા, સારી રીતે ગોઠવાયેલાં
હે સર્વ અંગો જેમાં એવાં શરીરવાળા, લાલ પાંચડીનના કમલસરખા હાથ અને પગોમાં કો-
મલ હે આંગલીન તથા તલીયાં જેનનાં એવા, પર્વત નગર મગરમઢ સમુદ્ર તથા ચક્રથી અ-
ક્રિત થયેલા ઉત્તમ લક્ષણોથી શોભિતાં હે તલીયાંન જેમના એવા, અનુક્રમે સારીરીતે ગોઠ-
વાયેલી તથા પુષ્ટ હે આંગલીન જેનની એવા, ઊંચા સૂક્ષ્મ રાતા તથા ચિકણા હે નરો જે-
મના એવા, સારીરીતે ગોઠવાયેલા, સંશ્લિષ્ટ થયેલા તથા ગુપ્ત હે (ગુહફો) ઘુટીન જેનની

અર્થ:

॥ ૧૯ ॥

તેહુલ

॥ ૪૦ ॥

ણીકુરુવંદાવત્તવદ્વાણુપુવજંઘા, સમુગ્ગનિમગ્ગમૂઢજાણ, મયસુંહાવંડસુજાયસન્નિજોરૂ, વરવા-
રણમત્તતુલ્લવિક્કમવિલામગઈ, સુજાયવરતુરયમૂઢદેસા, આહ્નહયવનિરુવલેવા, પમુહયવરતુરય-
સીહઅરેગવટ્ટીયકમી, માહય સોગંદમુમલદપ્પણનિવારિયવસ્કણમઠરૂસરિમવરવયરવલિય-

એવા, હરિણી તથા કુરુવિંદ નામના તૂણવિઝેપનીપેઠે અનુક્રમે ગોળાકાર ઠે જંઘાનું જેમની
એવા, માવલનીપેઠે સારીરિતે ચોંટેલા તથા ગુપ્ત ઠે ઘુંટણો જેનના એવા, હાથીની સુંઠનાપેઠે
સારીરિતે ગોઠવાયેલ ઠે સાથ્રલાં જેનના એવા, નત્તમ મદોન્મત્ત હાથીસરણી પરાક્રમવાત્રી
અને વિલાસયુક્ત ગતિ ઠે જેમની એવા, નત્તમ જાતિવાળા શ્રેષ્ઠ ઘોડાનીપેઠે ગુપ્ત જાગ જે-
નના એવા, આકીર્ણજાતિના ઘોડાનીપેઠે (વિષ્ણુઆદિકના) લેપવિનાના, રોગાદિકથી ર-
હિત એવા નત્તમ ઘોડાથી તથા મિંદ્રથી પણ અધિક ગોળાકારવાળી ઠે કટી જેનની એવા,

અર્થ:

॥ ૪૦ ॥

તંદુલ

॥ ૪૧ ॥

મણ્ણા, ગંગાવત્તપ્પયાહિણાવત્તતરંગજ્ઞગુરરવિકિરણબોહિયકોસાયપન્નમ ગંજીરવિયડનાજી, ન્જુ-
યસમસહિયસુજાયજચ્ચતણુકસિણનિહ્આજ્જલહહસુકુમાલમનુયરમણીજ્જરોમરાઈ, ઝસવિહ-
ગસુજાયપીણકુઢ્ડી, ઝસોયરા, પન્નમવિયડનાજી, સંગયપાસા, સન્નયપાસા, સુંદરપાસા, સુ-

સારીરીતે વનાવેલાં મુશલ દર્પણની ચૂડ, તથા નુત્તમ સોનાની તલવારની મૂઠસરખો અને
નુત્તમ વલયાકાર ઢે મધ્ય જાગ જેનનો એવા, ગંગાવર્તના દક્ષિણાવર્તમાં રહેલાં મોજાંસર-
ખી નઠઢેલી, અને સૂર્યના કિરણોથી વિકસ્વર થયેલ ઢે ડોહો જેનો એવાં કમલસરખી ગં-
જીર ઢે નાજી જેનની એવા, સરલ સમપણાવાલી સારીરીતે ગોઠવાયેલી છુટ છુટ સૂક્ષ્મ-
શ્યામરંગનો સ્નિગ્ધ કમલસરખી સુકુમાલ તથા કોમલ ઢે રોમોની શ્રેણિ જેનની એવા, મ-
ત્સ્યવિહંગ નામના પંખીનીપેઢે સારીરીતે ગોઠવાયેલી ઢે પુષ્ટ કુક્કિ જેનની એવા, મત્સ્યસમા-

અર્થ:

॥ ૪૧ ॥

તંદુલ

॥ ૪૨ ॥

જાયપાસા, મિયમાઈયપીણરઈયપાસા, અકરંદુયકણગરુયગનિમ્મલસુજાયનિરુવદયદેહધારી,
પસન્નવત્તીસલસ્કણધરા, કણગસિલાતલુજ્જલપસન્નસમતલા, નેવચિયવિન્નિસપિહુલવન્ના, સિરિ-
વહ્નંકિયવન્ના, પુરવરંફલિદ્વવટ્ઠિયજૂયા, જૂયંગીસરવિનુલજોગઆયાણફલિદ્વચ્છૂદ્દીહવાદુ, જુ-

ન નુદરવાલાં, કમલસરસ્વી પ્રફુલ્લિત નાજિવાલા, મલેલા પરુઆંવાલા, ચડતાનુતરતા પા-
સાવાંલાં, સુંદરપાસાવાલા, સારીરીતે ગોઠવેલ પાસાવાલા, પ્રમાણયુક્ત અને પુષ્ટ બનેલ પાસા-
વાંલાં, પૃષ્ઠના હાડકાં ન દેખાય તેવીરીતે, તથા સુવર્ણસરસ્વી કાંતિયુક્ત, નિર્મલ, સારીરીતે
ગોઠવાયેલ અને રોગઆદિકથી રહિત શરીરને ધરનારા, નત્તમ વત્તીસ લક્ષણોને ધરનારા, સુ-
વર્ણની શિલાતલસરસ્વા નુજ્જ્વલ મનોહર અને સપાટ છે તલીયાં જેનના એવા, પુષ્ટ વિસ્તી-
ર્ણ તથા પહોળી છે ળાતી જેનની એવા, નગરની જોગલસરસ્વી વર્તુલ છે ભુજાનુ જેનની એવા,

અર્થઃ

॥ ૪૨ ॥

તંદુલ

॥ ૪૩ ॥

ગસત્રિજ્ઞપીણરશ્યપીવરપનુઠસંઠિયનુવચિયથિરસુવટ્ટસુસિલિહપવ્વસંધી, રત્તુપ્પલોવચિયમનુયમં-
સલલસ્કણપસન્નઅઙ્ગિજાલપાણી, પીવરવટ્ટિયસુજાયકોમલવરંગુલિયા, તંબતલિણસુરુર-
નિહનદા, ચંદપાણિરેદા, સૂરપાણિલેદા, સંખપાણિલેદા, ચક્કપાણિલેદા, સોઘ્ઠિયપાણિલેદા,

શેષનાગની વિસ્તીર્ણ ફણાસરખા તથા મહોટી જોગલસરખા લાંબા ઢે હાથ જેનના એવા,
ઘોંસરાસરખાં પુષ્ટરીતે રચેલ એવા મજબૂત પ્રકોષ્ટમાં રહેલ, તથા માંસયુક્ત સ્થિર વર્તુલઆકા-
રવાળી અને સારીરીતે મઠ્ઠી, ગંચેલી ઢે પર્વોની સંધિનુ જેનની એવા, લાલ કમલસરખી, પુષ્ટ
કોમલ, માંસયુક્ત, નુત્તમ લક્ષણોવાળી તથા ઊઝરહિત ઢે હથેલીનુ જેનની એવા. પુષ્ટ, ગો-
ળાકાર, સારીરીતે ગોઠવાયેલી, કોમલ અને નુત્તમ ઢે આંગલીનુ જેનની એવા. લાલ તઢી-
આંવાળા, પવિત્ર, મનોહર અને સ્નિગ્ધ ઢે નરો જેનના એવા, હથેલીમાં ચંડની રેખાવાળા,

અર્થ:

॥ ૪૩ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૪૪ ॥

સસિરવિસંખચક્કસોઘ્નિયપાણિલેહા, વરમદિસવરાદસીદસદૂલનસજ્જનાગવરવિનુલનત્રયમનુય-
 યંધા, ચનુરંગુલસુપ્પમાણકંબુવરસરિસગીવા, શ્રવઢિયસુવિજ્જતમંસૂમંસલસંઠિયપસન્નસદૂલવિ-
 નુલહણુયા, નપચિયસિલપ્પવાલાવિંવફલસન્નિજ્ઞાધરુઢા, પંડુરસસિસગલવિમલસંખગોચીરકું-

સૂર્યની રેખાવાલા, ઝંખની રેખાવાલા, ચક્રની રેખાવાલા, સાથીયાની રેખાવાલા, એવીરીતે
 ચંદ્ર સૂર્ય શંખ ચક્ર તથા સ્વસ્તિકની ઢે દથેલીમાં રેખાનુ જેનને એવા. નુત્તમ પાડો સૂકર,
 સિંહ ઝાઢૂલ વૃષજ્ઞ તથા હાથીસરખા નુત્તમ વિસ્તીર્ણ નંચા તથા કોમલ ઢે યજ્ઞાનુ જેમ-
 ના એવા. ચાર આંગલોના પ્રમાણવાલી તથા નુત્તમ ઝંખસરખી ઢે ગરદન જેનની એવા. સા-
 રીરીતે ગોઠવાયેલી, સારી રચનાવાલી, માંસથી નપચિત થયેલી, શુજ્ઞ આકારવાલી, તથા
 વચાણવાલાયક એવી સિંહસરખી વિસ્તીર્ણ હડપચીવાલા. પુષ્ટ પ્રવાલાં તથા (પાકાં) ઘો-

અર્થ:

॥ ૪૪ ॥

તંદુલ

॥ ૪૫ ॥

વદમરયમુણાલિયાધવલદંતમેઢી, અસ્ખંડદંતા, અપ્ફોડિયદંતા, અવિરલદંતા, સુનિહ્વંતા, સુજા-
યદંતા, એમદંતમેઢીવિવ અણેમદંતા, હુપવહનિહ્વંતધોયતતતવણિક્કરતતલતાલુજીઢા, સારદ-
નવઘણિયમહુરગંઝીરકુંચનિગ્ધોસકુંડુહિસરા, મરુલાયયનજુતુંમનાસા, અવદારિયપુંડરીયનય-

લાંમરખા હોઠવાલા. સફેદ ચંડના કટકામરખા નિર્મલ, તથા શંખ ગાયનું દૂધ ઢોલર જ-
લકણ અને સફેદ કમલની મૃણાલ મરખા સફેદ દાંતોની ઢે શ્રેણિ જેઝને એવા, અસ્ખંડ દાં-
તોવાલા, નહીં ફાટેલા દાંતોવાલા, સાથે સાથે મઢેલા દાંતોવાલા, સ્થિગ્ધ દાંતોવાલા, સા-
રીરીતે મોઠવાયેલ દાંતોવાલા, જાણે એકજ દાંતની બનાવેલી દાર હોય નહીં તેમ (જરા
પણ અંતરરહિત) અનેક દાંતોવાલા, અગ્નિમાં ધમેલા નિર્મલ તથા તપાવેલાં સુવર્ણનીપેઢે લા-
લ તઢીયાંવાલાં ઢે તાલવું તથા જીઝ જેઝની એવા. શરદ રુતુના નવા મેઘમરખો મધુર મં-

અર્થ:

॥ ૪૫ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૪૬ ॥

ણા, કોકાસિયધવલપુંઠરીયપત્તલઢી, આનામિયચાવરુહલકિહચિહુરરાઈસુસંઠિયસંગયઆયય-
સુજાયમુમુદા, અલીણપમાણજુત્તસવણા, સુસવણા, પીણમંસલકવોલદેસજાગા, અરુગયસ-

જીર તથા સારસપક્ષીના ઘોષજેવો અને હુંડુજિના નાદજેવો ઢે ધ્વનિ જેનુનો એવા. ગરુડની-
પેઠે લાંબી સિદ્ધી તથા નેચી નાસિકાનુવાળા, વિકસ્વર કમલસરખી આંખોવાળા, વિક-
સ્વર સફેદ કમલસરખી પાંપણોની ડોળાવાળા, જરા નમેલાં ધનુષ્યસરખી મનોહર તથા
શ્યામ વાળોની શ્રેણિવાળી, સારીરીતે ગોઠવાયેલી, અંતરરહિત મઠીગયેલી વિસ્તીર્ણ તથા
સુંદર જમરોવાલા, લાંબા તથા પ્રમાણયુક્ત ઢે શ્રવણો જેનુના એવા, ઉત્તમ કર્ણોવાલા, પુષ્ટ
તથા માંસયુક્ત ઢે ગાલના જાગો જેનુના એવા, અતિ કાંતિવાલા તથા સમગ્રરીતે શુદ્ધ એટ-
લે ક્ષુદ્રપક્ષસંબંધિ અર્ધચંડાકારસરખા આકારવાળું ઢે કપાલ જેનુંનું એવા, સંપૂર્ણ પૂર્ણિમાના

અર્થ:

॥ ૪૬ ॥

તંદુલ

॥ ૪૩ ॥

મગ્ગસુદ્ધચંદ્રસંઠિયનિલાસા, નુદુવશ્પડિપુન્નસોમવયણા, ઠત્તાગારુત્તમંગદેસા, ઘણનિચિયસુદ્ધ-
લક્ષણુન્નયકૂડાગારનિરુવમપિંન્નિયમ્ગસિરા, હુયવદ્ધનિહંતધોયતત્તતવણિજકેસંતકેસજૂમી, સા-
મલ્લિયચૂડઘણનિચિયઠોડિયામિન્નવિસયસુદ્ધમલક્ષણપસન્થસુગંધિસુંદરભુયમોયગર્જીગનીલક-

ચંદ્રસરસું શાંત ઠે મુખ જેત્તનું એવા, ઠત્તના આકારજેવો ઠે મસ્તકનો પ્રદેશ જેત્તનો એવા,
અત્યંત પુષ્ટ અને શુદ્ધ લક્ષણોવાળો, ઝંચો તથા શિખરજેવા આકારવાલો, અને અનુપમરીતે
વિંદિત થયેલો ઠે મસ્તકનો અગ્ર જાગ જેત્તનો એવા, અગ્નિમાં ધમેલાં સાફ કરેલાં તથા ત-
પાવેલાં એવાં સુવર્ણસરસી ઠે કેશોને ઝગવાની કેશજૂમિ જેત્તની એવા, સાદ્ધમલીવૃક્ષની ઘ-
ટાસરસા અત્યંત નિચિત થયેલા, લાંબા, કોમલતાના વિષયવાલા, સૂક્ષ્મ, ઠત્તમલક્ષણોવા-
લા, સુગંધિ, સુંદર, જૂત તથા મોચકજાતિના (શ્યામ રંગના મણિ) જેવા, જીંગોડાં મલી

અર્થ:

॥ ૪૩ ॥

તેદુલં

॥ ૪૬ ॥

જલપદ્મજનમરગણનિરંબજૂળ નિચિયકુંચિયપયાદિણાવત્તમુહમિરયા, લક્ષણવંજણગુણોવે-
યા, માણુમ્માણવ્વમાણવન્નિપુત્રસુજાયસદ્વંગસુંદરંગા, સસિસોમાકારકંતપિયદંસણા, સપ્પાવ-
ર્તિંગારચારુરૂવા, પાસાહ્યા, દરસણિક્કા, અન્નિરૂવા, પઢિરૂવા.

અર્થ:

તથા કાજલજેવા, મદોન્મત્ત જનમરાના સમૂહજેવા, સઘન થયેલા, સારીરીતે ગુંથીને ગોઠવે-
લા અને દક્ષિણાવર્તેવાલા છે મસ્તકના કેડો જેતુના એવા. લક્ષણ એટલે રેખાદિક, તથા વ્યં-
જન એટલે મથતિલકાદિક, તેતુના ગુણોર્યે કરીને યુક્ત એવા, માન નુન્માન તથા પ્રમાણથી
સંપૂર્ણ, તથા સારીરીતે ગોઠવાયેલાં સર્વ અંગોવડે કરીને સુંદર શરીરવાળા, ચંડસરસા શાંત
આકારથી મનોહર તથા પ્રિય છે દર્શન જેતુનું એવા, કુદરતી શૃંગારથીજ મનોહર રૂપવાળા,
પ્રસાદ નુપજાવનારા, દર્શન કરવાલાયક, મનોહર રૂપવાળા, તથા અનુપમ રૂપવાળા (પુ.

॥ ૪૬ ॥

તંદુલ

॥ ૪૯ ॥

તે જાં મણુઆ નહસ્તરા મેહસ્તરા હંસતરા કૌંચસ્તરા નંદિસ્તરા નંદિઘોસા
મીહસ્તરા સીહઘોસા મંજુસ્તરા મંજુઘોસા સુસ્તરા સુસ્તરનિઘોસા અણુલોમવાનુવેગા કં-
કગ્ગહણીકવોયપરિણામા, સનુણીપાસપિટ્ઠંતરોરુપરિણયા, પનુમુખલસુગંધનિસાસસુરજિવય-

વૈં મનુષ્યો હતા.)

વઢી તે મનુષ્યો જલપ્રવાહજેવા સ્વરવાલા, મેઘજેવા સ્વરવાલા, હંસજેવા સ્વરવાલા,
કૌંચ જેવા સ્વરવાલા, નંદિનામના વાજિત્રસરખા સ્વરવાલા, તેજ વાજિત્રસરખા ઘોષવાલા,
મિંહસરખા સ્વરવાલા, મિંહસરખા ઘોષવાલા, કોમલ સ્વરવાલા, કોમલ ઘોષવાલા, નુત્તમ
સ્વરવાલા, નુત્તમ સ્વર તથા નિર્ઘોષવાલા, પુંઠના વાયુસરખા વેગવાલા, કંક નામના પક્ષિ-
નીપેઠે (આદારાદિક) મહણ કરીને પારાપત (પારેવાં) સરખી જઠરાગ્નિવાળા, શકુની

અર્થ:

॥ ૪૯ ॥

તંદુલ

॥ ૫૦ ॥

ણા, ઠવીનિરાયંકા, ઉત્તમપસઘ્નઅસેસનિરુવમતણુ, જલ્લમલ્લકલંકસેયરયદોરુવજ્ઞિયસરીરા, નિરુવલેવા, ઢાયાનુજ્ઞોવિયંગમંગા, વજ્જરિસદ્દનારાયસંઘયણા, સમચતુરંસસંગાણસંઠિયા, ઠધ-
ણુસદ્દસ્સાઈં નુદ્ધં નુચ્ચત્તેણં પન્નત્તા, તે ણં મણુયા દોઢપ્પગ્ગપિઠિકરંડગસયા પન્નત્તા, સમણા-

જાતના પક્કિનીપેઠે (લેપ તથા ડુર્ગંધરહિત) વડી નીતની પરિણતિવાલા, કમલ સરસા સુ-
ગંધિ શ્વાસોશ્વાસથી સુગંધયુક્ત મુખવાલા, ત્વચાસંબંધિ રોગવિનાના, ઉત્તમ વચ્ચાણવાલાયક
તથા અત્યંત નિરુપમ શરીરવાલા, પસીનાના મેલના માઘા તથા પસીનાવાળી રજસંબંધિ દો-
ષથી રહિત છે શરીર જનુનાં એવા, (તિષ્ઠાઆદિકના) લેપવિનાના, કાંતિથી તેજસ્વી અંગ-
ગોપાંગવાલા, વજ્જરિષ્ઠનારાચસંઘયણવાલા, સમચતુરસ્રસંસ્થાનથી સંસ્થિત થયેલા, તથા તે
મનુષ્યો ઠ દજાર ધનુષ્યજેટલી ટુંચાઈવાલા કહેલા છે. વલી તે મનુષ્યો પૃષ્ઠના જાગમાં વ-

અર્થ:

॥ ૫૦ ॥

તંદુલ

॥ ૫૧ ॥

નસો ! તેણં મણુયા પગજ્ઞદયા પગજ્વિણિયા પગજ્ઞવસંતા પગજ્વણુકોદમાણમાયલોહા
મિનુમદ્વસંપણા અલ્લીણા જ્ઞદગા વિણીયા અપ્પિજ્ઞા અસંનિહિસંચયા અચંડા અસિમસિક-
સિવાણિજ્ઞવિવજ્ઞિયા, વિડિમંતરનિવાસિણો, જ્ઞિયકામકામિણો, ગેદાગારુસ્કકયનિલયા,

સો ઢયન્ન (હારુકાંનો) પાંસલીનવાલા કહેલા ઢે. વલી હે આયુષ્મન્ સાધુ ! તે મનુષ્યો
જ્ઞ પ્રકૃતિવાલા, વિનયયુક્ત પ્રકૃતિવાલાં, શાંત પ્રકૃતિવાલા, સ્વજ્ઞાવશ્રીજ સૂક્ષ્મ ક્રોધ મા-
ન માયા લોજ્ઞવાલા, કોમલ માર્દવપણાશ્રી યુક્ત શ્રેયેલા, મત્સરવિનાના, જ્ઞક, વિનીત, સ્વ-
હૃદય લાલચવાલા, પાંસે પરિગ્રહનો સંચય નહીં રાખનારા, રૌદ્રપણાવિનાના, શસ્ત્ર લખા-
ણ તથા સ્વેતીના વ્યાપારશ્રી રહિત શ્રેયેલા, ચાર શાખાવાલા વૃક્ષમધ્યે રહેનારા, મનોવાંઙિત
જોગો જોગવનારા, ઘરજેવા આકારવાલાં વૃક્ષોની અંદર કંઈલું ઢ નિવાસસ્થાન જેઝે એવા

અર્થઃ

॥ ૫૧ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૫૧ ॥

પુઠવીપુષ્પફલાદારા તેણં મણુયગણા પન્નના, આસીય સમણાનુસો પૂઘિં મણુયાણં ઠવિદે સંઘયણે પન્નત્તે, તં જહા—વજ્જરિસહનારાયસંઘયણે ૧ રિસહનારાયસંઘયણે ૨ નારાયસંઘયણે ૩ અહનારાયસંઘયણે ૪ કીલિયાસંઘયણે ૫ ઠેવઠ્ઠસંઘયણે ૬.

સંપદ સ્વલુ આનુસો મણુયાણં ઠેવઠ્ઠે સંઘયણે વટ્ટદ, આસિય આનુસો ! પૂઘિં મણુયાણં

અને પૃથ્વીપર (નગતાં) પુષ્પ ફલોનો આદાર કરનારા, એવા તે મનુષ્યોના સમૂહો કહેલા છે. વલી હે આયુષ્મન સાધુ ! તે પૂર્વના મનુષ્યોના ઠ પ્રકારનાં સંઘયણો એટલે ઝરીરના બાંધા કહેલા છે, તે નીચેપ્રમાણે—વજ્જરુપજ્ઞનારાચસંઘયણ ૧ રુપજ્ઞનારાચસંઘયણ ૨ નારાચ-સંઘયણ ૩ અહનારાચસંઘયણ ૪ કીલિકાસંઘયણ ૫ અને ઠેવઠંસંઘયણ ૬.

વલી હે આયુષ્મન ! હાલના સમયમાં માણસોનું ઠેવઠં સંઘયણ વર્તે છે, વલી હે આયુ-

અર્થ:

॥ ૫૨ ॥

તંદુલ

॥ ૫૧ ॥

ઠઘિદા સંગાણા પત્રતા, તં જદા-સમચતુરસે ? નિર્ગોદે ૭ સાયે ૧ વામણે ૪ સુજ્ઞે ૫ હુંડિ-
ય ૬. સંપડે સ્વલુ આનસો મણુયાણં હુંડે સંગાણે વટ્ટડ. (ગાથા) સંઘયણં સંગાણં । નચ્ચતં આનયં
ચ મણુયાણં ॥ અણુસમયં પરિદાયડ । નુસપ્પિણીકાલદોસેણં ॥ ૧ ॥ કોદમયમાયલોજ્ઞા
। નુસત્રં વક્કણં ય મણુઆણં ॥ કૂડતુલકૂડમાણા । તે તણુમાણેણ સઘંતિ ॥ ૨ ॥ વિસમા

ધ્મન્ ! પૂર્વનાં મનુષ્યોનાં ઠ સંસ્થાનો કહેલાં છે, તે નીચેપ્રમાણે—સમચતુરસ ૧ ન્યગ્રોધ
૨ સાદિ ૩ વામન ૪ કુજ્ઞ ૫ તથા હુંડ ૬ સંસ્થાન. વલી હે આયુધ્મન્ ! હમણાના કાલમાં
મનુષ્યોને (તેમાનું) હુંડસંસ્થાન વર્તે છે. માણસોનાં સંઘયણ, સંસ્થાન, ઝંચાડ તથા આયુ
સમયે સમયે અવસર્પિણીકાલના દોષવડે કરીને ઝગાં ઝગાં થતાં જાય છે. ॥ ૧ ॥ વલી મ-
નુષ્યોને પ્રાયે કરીને ક્રોધ માન માયા તથા લોજ્ઞની વૃદ્ધિ થાય છે, તેમજ કૂડાં તોલાં તથા

અર્થ:

॥ ૫૧ ॥

તંદુલ

॥ ૫૪ ॥

અક્ક તુલાન । વિસમાણિ ય જણવણસુ માણાણિ ॥ વિસમા રાયકુલાઈ । જેણ ન વિસમાઈ
વાસાઈ ॥ ૩ ॥ વિસમેસુ ય વાસેસુ । હુંતિ અસારાઈ નસદિવલાઈ ॥ નસદિદુચ્ચલેણ ય ।
આન પરિહાયઈ નરાણ ॥ ૪ ॥

અર્થ:

કૂંડાં માપાં પણ વધે છે, એવી રીતે શરીરના પ્રમાણની સાથે નુત્તમ પદાર્થો ઘટે છે, તથા હી-
ન પદાર્થો વધે છે. ॥ ૭ ॥ આ કાઠમાં દેશની અંદર તોલાં તથા માપાં વિષમ થયેલાં
છે, તમ રાજકુલો પણ વિષમ એટલે જુલમ કરનારાં થયાં છે, અને તેટલામાટે (દુનિયા-
માં) રહેવાનું પણ વિષમ થઈ પડ્યું છે. ॥ ૩ ॥ (એવી રીતે) દુનિયામાં રહેવાનું વિષમ થ-
ઈ પડ્યાથી ઔષધિનુની (અનાંજઆદિકોની) નુત્પત્તિ પણ અસાર થઈ પડી છે, અને તેના
અસારપણાથી માણસોનું આયુ ઓછું થયું છે. ॥ ૪ ॥

॥ ૫૪ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૫૫ ॥

એવં પરિહાયમાણે । લોએ ચંદુષ કાલપસ્કંમિ ॥ જે ધમ્મિયા મણુસ્તા । જીવંસુ જી-
વિયં તેસિં ॥ ૫ ॥ આનસો ! સે જહાનામએ કેઈ પુરિસે હાએ કયવલીકમ્મે, કયકોનયમં-
ગલપાયશ્ચિત્તે, સિરસિ હાએ, કંઠમાલકડે, આવિહમણિસુવન્ને, અહયસુમહગ્ધવજ્જપરિહિએ, ચં-

અર્થઃ

એવી રીતે કૃષ્ણપદ્મમાં ચંડનીપેટે (નત્તમ વસ્તુનની) દાનિ હોતે ઢતે જે માણસો
ધર્મનીઅંદર સાવધાન રહે ઢે, તેનુંજ જીવન સફલ ઢે. ॥ ૫ ॥ હે આયુષ્મન ! તે યથાર્થ
નામવાળા કેટલાક પુરુષો કે કરેલું ઢે સ્નાન જેનુંએ એવા, કરેલ ઢે ગૃહચૈત્યની પૂજાઆદિ-
ક બલિકર્મ જેનુંએ એવા, કરેલ ઢે રક્ષાબંધનાદિક કૌતુક, દધિદૂર્વાદિમંગલ, તથા કુસ્વપ્પા-
દિકમાટે પ્રાયશ્ચિત્ત જેનુંએ એવા, મસ્તકપર સ્નાન કરેલા, કંઠમાં પેહેરેલી ઢે માલા જેનુંએ
એવા, બાંધેલ ઢે મણિસુવર્ણના આનૂષણો જેનુંએ એવા, નવાં તથા મોંઘાં પહેરેલ ઢે વસ્ત્રો જે-

॥ ૫૫ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૫૬ ॥

દણો કિલ્લગાયસરીરે, સરસસુરજિગંધગોસીસચંદણાણુલિત્તમત્તે, સુશમાલાવન્નગવિલેવણે, કપ્પિ-
યહારહ્વારતિસરયપાલંબપલંબમાણકડિસુત્તયસુકયસોદે, પિણ્ણમેવિઙ્ગઅંગુલિઙ્ગલલિયકયા-
ન્નરણે, નાણામણિકળગરયણકડગતુનિયશ્ચન્નિયન્નૂણે, અદ્ધિયરૂવસસ્સિસરીણે, કુંડલુઙ્ગોવિયાણ-

નૂણે એવા, ચંદનથી લિપ્ત કરેલ છે શરીર જેનૂણે એવા, રસયુક્ત સુગંધિ ગોશીર્ષચંદનથી પ્રલિ-
પ્ત કરેલ છે માત્રો જેનૂનાં એવા, પવિત્ર માલાવાળા તથા અન્નર આદિકના વિલેપન વાળા, પે-
હેરેલા એવા હાર અર્ધહાર ત્રણસરોવાળો હાર ઝુલતાં એવાં ઝુંબણા અને કંદારાથી કરેલ છે
શોન્ના જેનૂણે એવા, પેહેરેલા એવા કંઠા તથા વોંટીનથી મનોહર કરેલ છે આન્નૂપણો જેનૂણે
એવા, નાના પ્રકારનાં મણિ સુવર્ણ તથા રત્નોનાં કડાં અને વાજુવંધોથી સ્તંજિત થયેલ છે ભુ-
જાન જેનૂની એવા, અધિક રૂપથી શોન્નાયુક્ત થયેલા, કુંડલોથી તેજસ્વી થયેલ છે મુખ જે-

અર્થ:

॥ ૫૬ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૫૩ ॥

ણે, મનુહરિત્તસિરણે, હારુહયસુકયરશ્યવજ્ઞે, પાલંવપલંવમાણસુકયપહિન્નત્તરિક્કે, મુદિયાપિં-
ગલંગુલિણે, નાણામણિકણગરયણવિમલમહરિહનિન્નણોચિયમિસિમિસિંતવિરશ્યસુસિલિહ્વિ-
સિદ્ધઆવિરુવીરવલયે, કિં બહુણા ?

અર્ચ:

નનાં એવા, મુકુટથી કાંતિયુક્ત મસ્તકવાલા, સારીરીતે ગોઠવેલા હારોની ટંચાઈથી શૃંગારિ-
ત થયેલ છે વક્ત્રુઃસ્થિતો જેનનાં એવા, ઝુંબણાનીપેઠે લઠકતું અને સારીરીતે ગોઠવીને ધારણ
કરેલ છે ન્તરાસંગ જેનું એવા વીંટીનુંવરું કરીને પીઠાશવાલી દેખાતી છે આંગલીનું જેન-
ની એવા, નાના પ્રકારના મણિ સુવર્ણ તથા રત્નોનાં (બનાવેલાં) નિર્મલ મહામૂલ્યવાળાં,
નિપુણ કારિગરોએ બનાવેલાં, ચકચકાટ કરતાં, (હાથમાં) બરોબર બેસતાં ધાય તેવીરીતે
રચેલાં તથા ન્તમ પ્રકારનાં પહેરેલાં છે વીરવલયો જેનું એવા, વધારે શું વર્ણન કરીયે ?

॥ ૫૩ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૫૬ ॥

કપ્પરુસ્કેવિવ અલંકિયવિજ્ઞસિંહ સૂડય પયણ જ્ઞવિના અમ્માપિયરો અજ્ઞિવંદહ. તણં
તં પુરિસં અમ્માપિયરો એવં વડ્ઝા જીવે પુત્તા વાસસયંતિ, તંપિયાઈ આનુયં તસ્મ નો વદ્ધૂયં

અર્થ:

કલ્પવૃક્ષનીપેઠે અલંકૃત તથા વિજ્ઞાપિત શ્રયાશ્રકા પવિત્ર અને નુયોગી થઈને (તે પુરુ-
ષો) પોતાના માતાપિતાને નમંઠે. (પતિતા ગુરવસ્થ્યાંજ્યા । માતા નૈવ કદાચન ॥ ગર્જ્જવાર-
ણપોષાજ્યાં । યેન માતા ગરીયસી ॥ ૧ ॥ તે વચ્ચે માતાપિતા તે પુરુષપ્રતે (પુત્રપ્રતે)
એમ કહે છે કે, હે પુત્ર ! તું એકસો વર્ષોસુધિ જીવજે. (હવે ગૌતમસ્વામી જગવાનને પુંઠ
ઠે કે હે જગવન્ ! તેટલાજ વર્ષોસુધિ જીવવાનું કેમ કહે ! ત્યારે જગવાન્ કહે છે કે હે ગૌત-
મ ! (આપંચમકાલમાં) મનુષ્યનું તેટલુંજ આયુ હોયઠે તેથી વધારે હોતું નથી. અને એવી-
રીતે સોવર્ષોસુધિ જીવતોશ્રકો તે વીસ જુગોસુધિ જીવે છે, વીસ જુગોસુધિ જીવતોશ્રકો તે

॥ ૫૬ ॥

तंहुल०

॥ ५९ ॥

जवइ. कम्हा वाससयं जीवतो वीसं जुगाइं जीवेइ, वीसं जुगाइं जीवतो दोअयणसयाइं जीवेइ, दोअयणसयाइं जीवतो ठनुनसयाइं जीवेइ, ठनुनसयाइं जीवतो बारसमाससयाइं जीवेइ, बारसमाससयाइं जीवतो चनुवीसं पस्कसयाइं जीवेइ, चनुवीसं पस्कसयाइं जीवतो ठत्तीसं राइंदियसहस्साइं जीवेइ, ठत्तीसं राइंदियसहस्साइं जीवतो दसअसीयाइं मुहुत्तसय-

वसो अयनोसुधि जीवे ठे, वसो अयनोसुधि जीवतोथको ते वसो रुतुनसुधि जीवे ठे. वसो रुतुनसुधि जीवतोथको ते बारसो मासोसुधि जीवे ठे, बारसो मासोसुधि जीवतोथको ते चो-
वीससो पक्षोसुधि जीवे ठे, चोवीससो पक्षोसुधि जीवतोथको ते ठत्तीसहजार अहोरात्रिसु-
धि जीवे ठे, ठत्तीसहजार अहोरात्रिसुधि जीवतोथको ते दशलाख एंसीहजार मुहूर्त्तोसुधि
जीवे ठे, दशलाख एंसीहजार मुहूर्त्तोसुधि जीवतोथको ते चारसो सात कोड अमृतालीस

अर्थः

॥ ५९ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૬૦ ॥

સદસ્તાઈં જીવેઈ, દસઅસીયાઈં સુદુત્તસયસદસ્તાઈં જીવંતો ચત્તારિ નસાસકોડિસણ સત્તય-
કોડીન અડયાલીસં ચ સયસદસ્તાઈં ચત્તાલીસં ચ નસાસસદસ્તાઈં જીવેઈ, ચત્તારિ નસા-
સકોડિસણ સત્તય કોડીન અડયાલીસં ચ સદસ્તાઈં ચત્તાલીસં ચ નસાસ સદસ્તાઈં જીવં-
તો અહતેવીસં તંદુલવાદે ભુંજઈ. કદમાનસો અહતેવીસં તંદુલવાદે ભુંજઈ? ગોયમા! દુબ્બ-

લાખ અને ચાલીસદજાર શ્વાસોશ્વાસસુધિ જીવે છે, (અને એવીરીતે) તે ચારસો સાત કો-
ડ અડતાલી લાખ અને ચાલીસદજાર શ્વાસોશ્વાસસુધિ જીવતોઅકો સાડીબાવીસ વાદાજે-
ટલા ચાવલ ખાય છે. (હવે ગૌતમસ્વામી જગવાનને પૂછે છે કે) હે આયુષ્મન્ જગવન્ !
તે સાડીબાવીસ વાદાજેટલા ચાવલ કેવીરીતે ખાય છે? (અર્થાત્ તે વાદાનું માન કેટલું
હોય છે? તથા શીરીતે તે ખાય છે? ત્યારે જગવાન્ કહે છે કે) હે ગૌતમ! ડુર્બલ સ્ત્રીએ

અર્થઃ

॥ ૬૦ ॥

તંદુલ

॥ ૬૧ ॥

લીએ સ્વંદિયાણં, બલિયાએ ઠંદિયાણં, સ્વયરમુસલપચ્છાદયાણં વવગયતુતકણિયાણં અસ્વંડિ-
યાણં અફુડિયાણં ફલગસરિસયાણં, ફકિક્કવીયાણં, અઠ્ઠેરસવલિયાણં પન્નુણં, સેત્રિયણં પ-
ન્નુએ માગહાએ, કલ્લંપન્નુ સાયંપન્નુ, નનુસઠ્ઠિસાહસિસનુ માગહો પન્નુ વિસાહસ્સીણં કવલે-

(ધીમે ધીમે) સ્વાંમેલા, બલવાલી સ્ત્રીએ ઠડેલા, સ્વરના મુશલથી ઠડેલા, ગયેલાં છે ફોત-
રાંનનાં કણિઆનુ જેમાંથી એવા, અસ્વંદ, નહીં ફાટેલા, સ્ફટિકસરસા નિર્મલ, એકેક બી
જુદા જુદાં થયેલાં, એવા સાડાવાર વલીના પ્રમાણવાલા ચાવલોનો એક પ્રસ્થ થાય, તે પ્રસ્થ-
નું પ્રમાણ મગધદેશસંબંધિ જાણવું; પ્રસ્થ બે પ્રકારના છે એક કલ્લપ્રસ્થ અને બીજો સાયપ્ર-
સ્થ. ચોસઠ્ઠહજાર (કણોનો) એક મગધદેશસંબંધિ પ્રસ્થ થાય, અને એવા એક પ્રસ્થમાંથી બે-
હજાર કોલીયા થાય. તેમાના વત્રીસ કોલિયાનુનો પુરુષનો આદાર હોય છે, અઠ્ઠાવીસ કો-

અર્થ:

॥ ૬૧ ॥

તંદુલ૦

॥ ૬૨ ॥

ણં. વત્તીસં કવલા પુરિસસ્સ આહારો, અઢાવીસં ઇન્ધિયાએ, ચત્તવીસં નપુંસગસ્સ. એવમેવ આનસો એયાએ ગણણાએ દોઅસઇન પસઇ, દોપસઇન સેઇયાં હોઇ, ચત્તારિ સેઇયા કુમ્મન, ચત્તારિ કુડયા પન્નો, ચત્તારિ પન્ના આઢગં, સઢીએ આઢગાણં જહન્નએ કુંજે, અસીઇ આઢગાણં મશ્સિમે કુંજે, આઢગસયં નુક્કોસાએ કુંજે, અઢેવ આઢગસયાણિ વાઢા. એએણં વાહપ્પમાણેણં

લીયા સ્ત્રીનો આહાર હોય છે, તથા ચોવીસ કોલીયા નપુંસકનો આહાર હોય છે. એવીરીતે હે આયુષ્મન ! આમુજવ ગણત્રીથી બે હથેલીની પસલી થાય, બે પસલીનની સેતિકા થાય, ચાર સેતિકાનો એક કુડવક થાય, ચાર કુડવકોનો એક પ્રસ્થ થાય, ચાર પ્રસ્થોનો એક આઢક થાય, સાઠ આઢકોનો એક જઘન્ય કુંજ થાય, એંસી આઢકોનો એક મધ્યમ કુંજ થાય, અને એકસો આઢકોનો એક નુત્કણો કુંજ થાય, આઠસો આઢકોની એક વાઢા થાય,

અર્થઃ

॥ ૬૨ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૬૧ ॥

અહ્તેવીસં તંદુલવાદે ભુંજશ, તં ગણિયનિદિદ્ધા—ચત્તારિ ય કોમીસયા । સઠ્ઠિં ચેવય દ્વંતિ કોડીન ॥ અસીં ચ તંદુલસહસ્તા—ણિ દ્વંતીત્તિમશ્કાયં ॥ ૧ ॥

તે એવં અહ્તેવીસં તંદુલવાદે ભુંજંતો અહ્તથે મુગ્ગકુંજે ભુંજશ, અહ્તથે મુગ્ગકુંજે ભુંજંતો ચત્તવીસં નેહાઠગસયાં જુંજશ, ચત્તવીસં નેહાઠગસયાં જુંજંતો ઠત્તીસં લવણપલસહ-

એવી રીતના વાહાના પ્રમાણવાલી સાડીબાવીસ વાહાજેટલા ચાવલો એક મનુષ્ય તેની જીંદગીમાં ખાય છે, તેની ગણત્રી આવીરીતે કહેલી છે, ચારસે સાઠ કોડ અને એસીદજાર જેટલી સંખ્યાવાળા તે ચાવલો થાય, એમ કહ્યું છે ॥ ૧ ॥

એવી રીતે તે સાડીબાત્રી વાહા જેટલા ચાવલ ખાતોથકો સાડાપાંચ કુંજજેટલા મગ જમે, સાડાપાંચ કુંજજેટલા મગ જમતોથકો તે ચોવીસસો આઠકજેટલું ઘૃત જમે, અને

અર્થ:

॥ ૬૧ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૬૪ ॥

સ્તાઈં ઝુંજઈ, ઠતીસં લવણપલસહસ્તાઈં મુંજંતો ઠપ્પડયસાડયસયાઈં નિયંસેઈં દોમાસિણં
પરિયટ્ટેણં વા, માસિણં વા પરિયટ્ટેણં વારસપડિતાડગસયાઈં નિયંસેઈં. એવમેવ આનમો !
વાસસયાનુસ્સ સઘં ગણિયં તુલિયં મવિયં નેહલવણજોયણાઢાયણંપિ. એયં ગણિયપ્પમાણં ડુવિહં

ચોવીસસો આઠકોજેટલું ઘૂત સ્વાતો થકો તે ઠત્રીસહજાર પલોજેટલું મીઠું (લુણ) સ્વા-
ય, ઠત્રીસહજાર પલોજેટલું મીઠું (લુણ) સ્વાતો થકો જો વંચ માસે વદલાવે તો તે ઠ-
સો સાડુ (ઘોતીઆં) પેહેરી (ફાંડે), અને જો એકેકમાસે વદલાવે તો વારસો સાડુનને
તે પેહેરી ફાંડે. એવીરીતેં હે આયુષ્મન્ ! એકસોવર્ષોના આયુવાળા મનુષ્યના (જોગમાં આ-
વતું) ઘૂત, લુણ જોજન તથા વસ્ત્ર, એ સઘલું ગણ્યું, તોડ્યું તથા માપ્યું. આ ગણિતનું પ્રમાણ
મહર્ષિનું એ વે પ્રકારનું (અવહારથી અને નિશ્ચયથી) કહ્યું ઠ. હવે જેને તે (જોજનાદિક)

અર્થ:

॥ ૬૪ ॥

તંદુલ

॥ ૬૧ ॥

ગણિયં મદરિસીદિં, જસ્તઙ્ગિ તસ્સ ગણિક્કઙ્ક, જસ્સ નઙ્ગિ તસ્સ કિં ગણિક્કઙ્ક? વવહારમ-
ણિયં દિદ્ધં । સુદુમં નિચ્ચયગયં મુણેયઘ્વં ॥ જઙ્ક એયં નવિ એયં । વિસમા ગણણા મુણેયઘ્વા ॥
॥ ૧ ॥ કાલો પરમનિરુદ્ધો । અવિજ્ઞાન્તં તુ જાણ સમયં તુ ॥ સમયા ય અસંખિક્કા । દ-
વંતિ નુસ્સાસનીસાસે ॥ ૨ ॥ દઢસ્સ અણવગલ્લસ્સ । નિરુવકિઢ્ઠસ્સ જંતુણો ॥ એગે ક્કમા-

તેનું તો ગણીશકાય છે, પરંતુ જેને તે નથી, તેનું શું ગણીશકાય? એવીરીતે (બાદર એ-
વું) વ્યવહારગણિત દેખાડ્યું, અને નિશ્ચયનયનું ગણિત તો સૂક્ષ્મ જાણવું, માટે જો એમ ન
હોય તો તે ગણિત વિષમ જાણવું ॥ ૧ ॥ કાલ અત્યંત સૂક્ષ્મ છે, હવે જે કાલના બે જાગો
ન થઈશકે તેને સમય જાણવો, અને તેવા અસંખ્યાતા સમયો એક શ્વાસોશ્વાસમાં થાય છે.
॥ ૨ ॥ આનંદમાં રહેલો, નિરોગી તથા ચિંતાદિક ક્લેશ વિનાનો, એવા પ્રાણીના એક શ્વાસો-

અર્થ:

॥ ૬૫ ॥

तंडुल^०

॥ ६६ ॥

सनीसासे । एस पाणुत्ति वुच्चइ ॥ १ ॥ सत्तपाणूणि से थोवे । सत्तथोवाणि से लवे ॥ ल-
वाणं सत्तइत्तरीए । एस मुहुत्ते वियाहिये ॥ ४ ॥

एगमगस्स णं मुहुत्तस्स केवइया नस्सासा वियाहिया ? गोयमा ! तिन्नि सहस्सा स-
त्तय । सयाइं तेवत्तरिं च ऊमासा ॥ एस मुहुत्तो जणिनु । सव्वेहिं अणंतनाणीहिं ॥ ५ ॥

श्वासनो एक प्राण कहेवाय ठे ॥ १ ॥ एवां सात प्राणोनो एक स्तोक आय ठे सात स्तो-
कोनो एक लव आय ठे अने सित्तोतेर लवोनो एक मुहूर्त कहेवाय ठे ॥ ४ ॥

(हवे गौतमस्वामी जगवानने पूछे ठे के हे जगवन् !) एक मूहूर्तना केटला श्वासो-
श्वास कहा ठे ? (त्पारे जगवान् कहे ठे के) हे गौतम ! त्पणइजार सातसोने तहुंतेर श्वा-
सोश्वासोनो एक मुहूर्त सर्वे अनंतज्ञानीनुए कह्यो ठे. ॥ ५ ॥ बे नालिकानो (घडीनो)

अर्थः

॥ ६६ ॥

तंडुलप

॥ ६३ ॥

दोनालिया मुहुत्तो । सठिं पुण नालिया अहोरत्तो ॥ पन्नरह अहोरत्ता । पस्को पस्का
दुवे मासो ॥ ६ ॥ दाडिमपुष्पागारा । लोहमई नालिया न कायवा ॥ तीसे तलमि ठिइं ।
ठिइप्पमाणं पुणो वुठ्ठं ॥ ७ ॥ ठन्नवइपुञ्जवाला । तिवासजायाए मोतिहाणीए ॥ संवलिया
नज्जुय । नायवं नालियाठिइं ॥ ८ ॥ अहवा न पुञ्जवाला । दुवासजायाए गयकरेणूए ॥ दो

एक मुहूर्त आय अने साठ घडीनुनो एक रात्रिदिवस आय, पन्नर रात्रिदिवसेनो एक पक्ष
आय, तथा बे पक्षोनो एक मास आय ॥ ६ ॥ दाडिमना फुलना आकारजेवी लोखंडनी
घडी (नालिका) करवी, तथा तेने तलीए (एक) ठिइ करवुं, हवे ते ठिइनुं प्रमाण कहुं
छुं ॥ ७ ॥ गायना त्रण वर्षना वाठरडाना पुंठडांना ठन्नु वालोने एकठा करी सिद्ध वण-
वाथी (तेनी जेटली जामाई आय) तेटलुं ते नालिकानुं ठिइं जाणवुं ॥ ८ ॥ अथवा बे वर्षोनी

अर्थः

॥ ६३ ॥

તંદુલ

પુષ્પવાલાન ઝગ્ગા । નાયઘં નાલિયાઘિં ॥ ૯ ॥

॥ ૬૦ ॥

અથવા સુવન્નમાસા । ચત્તારિ સુવટ્ઠિયા ઘણા સુઈ ॥ ચત્તરંગુલપ્પમાણા । કાયઘં નાલિ-
યાઘિં ॥ ૧૦ ॥ નદગસ્સ નાલિયાણે । હવંતિ દો આઠયા ન પરિમાણં ॥ નદગં ચ જ્ઞાણિયઘં

હાથણીના પુંઠડાનાં વાલોમાંના બે વાલોને એકઠા વણવાથી (તે જેની અંદર આવી જાય તેવડું) તે નાલિકાનું બિંદુ જાણવું ॥ ૯ ॥

અથવા ચારમાસા જેટલાં (એંલી રતિજાર) સુવર્ણની ચાર આંગળજેવની ગોળાકાર ન-
કોર સોઈ (જેટલી જાની થાય) અને તે જેમાં આવી જાય તેવડું તે નાલિકાનીનીચે બિં-
દુ કરવું. ॥ ૧૦ ॥ તે નાલિકા (ઘડી) જે પાણીમાં મૂકવાની હોય, તે પાણીનું પ્રમાણ બે
આઠકોજેટલું હોવું જોઈયે, હવે તે પાણી જેવા પ્રકારનું હોય તે કહું છું ॥ ૧૧ ॥ તે પાણી

અર્થ:

॥ ૬૦ ॥

સંકલ્પ

॥ ૬૯ ॥

। જારિસયં તં પુણો વૃત્તં ॥ ૧૧ ॥ ઉદગં સ્વલુ નાયઘં । કાયઘં દૂસપટ્ટપરિપૂયં ॥ મેહોદયં પ-
સન્નં । સારઙ્યં વા ગિરિનિન્નં ॥ ૧૨ ॥ વારસ માસા સંવહરાન્નં । પસ્કાન્નં તેન્નં ચન્નવીસં ॥
તિન્નિવ ય સઠ્ઠિસયા । હવંતિ રાઙ્ગિદિયાણં ચ ॥ ૧૩ ॥ એગં ચ સયસહસ્સં । તેરસ ચેવ જ્ઞેવે
સહસ્સાઙ્ગં ॥ એગં ચ સયં નન્નયં । હવંતિ રાઙ્ગિદિન્નસાસા ॥ ૧૪ ॥ તેત્તીસસયસહસ્સા । પંચા-

દુપ્પટ્ટાથી ગાળેલું કરવું, તથા તે પાણી નુત્તમપ્રકારનું વરસાદનું, અથવા ઝરદરુતુસંબંધિ પર્વતના
ઝરણાનું કે નદીનું જાણવું ॥ ૧૨ ॥ (આ સાવધ ગાથાનું મૂલસૂત્રથી મળતી નથી, કેમકે પ્રભુની વા-
ણી સાવધ નુપદેશવાળી ન હોય, માટે તે પ્રક્લિપ્ત ગાથાનું જણાય છે, તત્ત્વ બહુશ્રુતથી જાણી-
લેવું.) એકવર્ષના વાર માસ, ચોવીસ પક્ક તથા ત્રણસોને સાઠ રાત્રિદિવસો થાય છે ॥ ૧૩ ॥
એક રાત્રિ રાત્રિદિવસમાં એક લાખ તેરહજાર એકસોને નેવું શ્વાસોશ્વાસ થાય છે ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:

॥ ૬૯ ॥

તંદુલ

॥ ૭૦ ॥

ણૂં જીવે સહસ્તાઈ ॥ સત્ત ય સયા અણૂના । હવંતિ માસેણ ક્રતાસા ॥ ૧૫ ॥ ચત્તારિય
કોડિન । સત્તેવ ય હંતિ સયસહસ્તાઈ ॥ અડયાલીસસહસ્તા । ચત્તારિ સયા નુ વરિસેણ ॥
॥ ૧૬ ॥ ચત્તારિ ય કોદિસયા । સત્ત ય કોડીન હવંતિ અવરાન ॥ અડયાલસયસહસ્તા ।
ચત્તાલીસં સહસ્તાઈ ॥ ૧૭ ॥

વાસસયાનુસેણ । નુસાયા ઇતિયા મુણેયવા ॥ પિન્નહ આનુસસ સ્વયં । અહોનિસં જિ-

અક માસમાં તૈત્રીસ લાખ પચાણુ હજાર અને સાતસો સંપૂર્ણ શ્વાસોશ્વાસ થાય છે ॥ ૧૫ ॥
ચાર ક્રોડ સાત લાખ અડતાલીસહજાર અને ચારસો એકવર્ષના શ્વાસોશ્વાસ થાય. ॥ ૧૬ ॥
(તથા એકસો વર્ષોના) ચારસો સાત ક્રોડ તથા નુપર અડતાલીસ લાખ અને ચાલીસહ-
જાર શ્વાસોશ્વાસ થાય. ॥ ૧૭ ॥

અર્થઃ

॥ ૭૦ ॥

તેહુલ૦

॥ ૭૧ ॥

અમાણસ્સ ॥ ૧૮ ॥ રાંદિણ તીસં તુ । મુહુતાણં નવસયા ન માસેણં ॥ હાવંતિ પમતાણં
 । ન ય ણં અબુહા વિયાણંતિ ॥ ૧૯ ॥ તિન્નિ સહસ્સે સગલે । ઠચ્છસણં નુભવે હરહ આનં ॥
 હેમંતે ગિહ્યાસુ ય । વાસાસુ ય હોહ નાયવં ॥ ૨૦ ॥ વાસસયં પરમાનં । ઇત્તો પન્નાસં હરહ

અર્થઃ

એવી રીતે (નપર જણાવ્યામુજવ) એટલા એકસો વર્ષના આયુવાળાના શ્વાસોશ્વાસ
 જાણવા, માટે એવીરીતે રાતદિવસ કય પાંમતા આયુનો વિનાશ હે જ્ઞયો ! તમો જુન ? ॥
 ॥ ૧૮ ॥ પ્રમાદી માણસોના એકરાત્રિદિવસના ત્રીસ મુહૂર્તો, અને એક માસના નવસો મુહૂ-
 તો નકામા જાય છે, પરંતુ (તે વાવતને) તે અજ્ઞાનીનું જાણતા નથી ॥ ૧૯ ॥ (જીંદગી-
 ના) ત્રણહજાર શકલો તથા હેમંત ગ્રીષ્મ અને વર્ષા (તથા નપલકણથી શિશિર વસંત
 અને શરદ) મઠી ઠસો રુતુનું આયુને હરે છે એમજાણવું. ॥૨૦॥ એકસો વર્ષોનું (આ કાલમાં)

॥ ૭૧ ॥

તંદુલ

નિદાએ ॥ ૬૦૦ વીસ૬ હાય૬ । બાલત્તે બુદ્ધજાવે ય ॥ ૨૧ ॥

॥ ૭૨ ॥

સીનુન્દપંથગમણે । સુદ્ધા પિવાસા જ્ઞયં ચ સોગા ય ॥ નાણાવિદ્ધા ય રોગા । હવંતિ
તીસાં પચ્છે ॥ ૭૨ ॥ એવં પંચાસી૬ । નહા પન્નારસમેવ જીવંતિ ॥ જે હુંતિ વાસસયયા ।

નુક્કણું આયુ છે, તેમાંથી પચાસ વર્ષો તો નિજાજ્ઞાવમાં વ્યતીત થાય છે, અને બાકીના પચા-
સમાંથી દશ બાલપણાના તથા દશ વૃદ્ધાપણાના મળી વીસ વર્ષો નિર્થક જાય છે. ॥૨૧॥

હવે બાકી રહેલાં ત્રીસ વર્ષોમાંથી અરધાં તો ઠંડી, ગરમી સુસાફરી, ક્ષુધા, તૃષ્ણા, જ્ઞ-
ય શોક તથા નાનાપ્રકારના રોગોમાં વ્યતીત થાય છે ॥ ૨૨ ॥ એવીરીતે જેનું એ-
કસો વર્ષોનું આયુ હોય તેના પચાસી વર્ષો તો નષ્ટ થયાં, બાકી પંદર વર્ષોજ સ્વચ્છ જી-
વિતનાં રહ્યાં, પરંતુ તે એકસો વર્ષોસુધિ જીવવાનું પણ (આ કાલમાં) પ્રાપ્તિ સુલભ નથી.

અર્થ:

॥ ૭૨ ॥

તંદુલ

॥ ૩૩ ॥

ન ય સુલહા વાસસયજીવી ॥ ૨૩ ॥ એવં નિસ્સારે મણુસત્તણે । જીવિએ અ વિહરંતિ ॥ ન
કરેહ ચરણધમ્મં । પઢા પઢાણુતપ્પિહદિ ॥ ૨૪ ॥ ઘુઢંમિ સયં મોહે । જિણેહિં વરધમ્મ-
તિહ્મમગ્ગસ્સ ॥ અત્તાણં ચ ન યાણહ । જાયાએ કમ્મજૂમીએ ॥ ૨૫ ॥ નફવેગસમં ચવલં ।
જીવિયં જુવણં ચ કુસુમસમં ॥ સુખં ચ જમ્મનિયતં । તિન્નિવિ તુરમાણણમુંજાઈ ॥ ૨૬ ॥

॥ ૨૩ ॥ એવીરીતે અસાર મનુષ્યપણું હોતે ઢતે, તથા આયુ (ક્ષણે ક્ષણે) વિનષ્ટ હોતે ઢ-
તે હે જ્ઞવ્ય ! જો તું ચારિત્રધર્મ કરશે નહીં તો પછી પશ્ચાતાપ પામીશ ॥ ૨૪ ॥ મહા સ-
મર્થ એવા જિનેશ્વરોએ પોતે પણ મોહને જીતીને ધર્મતીર્થનો માર્ગ સ્વીકાર્યો છે, તો હે જ્ઞ-
વ્ય ! તું આ કર્મજૂમિમાં નત્પન્ન થઈને પોતાના આત્માની પણ સારસંજ્ઞાલ કરતો નથી ॥
॥ ૨૫ ॥ આ જીંદગી નદીના વેગસરસ્વી ચપલ છે, તથા ચૌવનપણું પુષ્પનીપેઠે (વિનશ્વર છે)

અર્થ:

॥ ૩૩ ॥

તંદુલ ૦

॥ ૭૪ ॥

એવં સુ જરામરણં । પશ્ચિવઙ્ગ વર્ગુરં ચ મિયજૂહં ॥ નયણં પિન્નહમિન્નં । સંમૂઢા મોહજાલે-
ણં ॥ ૨૭ ॥ આનસો ! જંપિ ઇમં સરીરં ઇદ્ધં કંતં પિયં મણુન્નં મણાન્નિરામં ધિક્કં વેયાસિયં
સંમયં बहुमयं अणुमयं ज़ेडकरंडगसमाणं रयणकरंडनुविव सुसंगोवियं चेलपडोविव सुसंप-

અને સુખ પણ એકાંત નથી, (માટે એવીરીતે) તે ત્રણે ઝીઘ્રપણે ચાદ્યાં જાય છે ॥ ૨૬ ॥
એવીરીતે જરા અને મરણરૂપી (પારાધી) પાસમાં જેમ દરિણના ટોળાંને, તેમ (મોહરૂ-
પી પાસમાં પ્રાણીને) નાણે છે, પરંતુ મોહજાલમાં ફસેલા તે મૂઢ પ્રાણીનું તે પારાધિને જો-
તા નથી ॥ ૨૭ ॥ બઢી હે આયુષ્મન્ ! જોકે આ શરીર ઇષ્ટ મનોહર પ્રિય મનોહ્ર મનને
સુશીકરનારું ધૈર્યે બપજાવે તેવું વિશ્વાસકરવાલાયક સંમત बहुमत अनुमत मिलकतनी पे-
टीसरखु रत्नना करंडनीपेठे सारीरीते गोपवीराखवाजेवुं वस्त्रनीपेठे दांकीराखवाजेवुं, તેલ-

અર્થ

॥ ૭૪

તંદુલ

॥ ૩૫૧ ॥

રિવુઢં તિહ્વપેલાવિવ સુસંગોવિયં, માણં સીયં માણં નુન્દં માણં પિવાસા માણં ચોરા માણં
વાલા માણં દંતા માણં મસગા માણં વાઙ્યપિત્તિયસંજિયસન્નિવાઙ્યવિવિદ્ધા રોગાયંકા કુસં-
તિત્તિ કદ્દુ. એવં પિયાઈં અધુવં અનિયયં અસાસયં ચયનુવચ્ચયં વિહંસણધમ્મં પઞ્ચાવપુરા અ-
વસ્સ વિપ્પચ્ચયધ્મં. એયસ્સવિયાઈં આનસો ! આણુપુલ્લેણં અદ્ધારસપીઠકરંડગસંધીનં, વારસપં-

ના કુંપાનીપેઠે સાચવી રાખવાજેવું છે, માટે આ શરીરને ઠંડીનો ગરમીનો તૃષાનો ચોરાનો
સર્પોનો દંશોનો તથા મશકોનો નપડવ ન થાનું, તેમજ તે શરીરને વાયુના પિત્તના શ્લેષ્મ-
ના તથા સન્નિષાતઆદિકના વિવિધ રોગો પણ સ્પર્શ ન કરો, એમ કરીને તે પ્રિયાદિક વિ-
શેષણોથી જે તું શરીરને ચિંતવે છે, તે શરીર અસ્થિર, અનિત્ય, અશાશ્વતું, સડનપડનવાળું,
વિનશ્વરધર્મવાળું અને પેદેલાં તથા પઢે પણ અવશ્ય ત્યાગ કરવાલાયક છે. વઢી દે આયુ-

અર્થ:

॥ ૩૫૧ ॥

તંદુલ

॥ ૭૬ ॥

સુલીયાકરંડે, ઘપ્પંસુલિએકડાદે, વિહઠ્ઠિઆકુઢી, ચનરંગુલિયા ગીવા, ચનપલિયા જિપ્પા, ઉ-
પલિયાણિ અઢીણિ, ચનપ્પલકવાલં સિરં, વત્તીસં દંતા, સત્તંગુલિયા જીહા, અઢૂટપલયં હિ-
યયં, પણવીસપલં કાલિજ્જં, દોઝંતા પંચવામા પન્નત્તા, તં જહા—થૂલ્લંતેયં તણુયંતેયં, તઢ્ઢણં

મનં ! આ શરીરમાં અનુક્રમે અઢાર પૃષ્ઠ કરંઠકની સંધિનું છે, વાર પાંસઢીનુંનો કરંડ છે, તેમાં ઢ ઢ પાંસઢીનું એકેકે પડચે છે. વેંતજેવની કુઢિ છે, ચાર આંગઢની ગરદન છે, ચાર પલજેટલી જીઝ છે, બે પલની આંચો છે, ચારપલના કપાઢવાઢું મસ્તક છે, વત્તીસ દાંતો છે, સાત આંગઢની જીઝ છે, સાડાત્રણ પલનું હૃદય છે, પચીસબલનું કાઢજું છે, (વઢી આ શરીરમાં) બે ઝંતો તથા પાંચ વાઝો કહેલા છે, તે નીચેપ્રમાણે—એક સ્થૂલઝંત અને બી-
જો સૂદ્ધમ ઝંત, તેમાં જે સ્થૂલ ઝંત છે તેવડે કરીને વઢી નીત પરિણમે છે, તથા જે સૂદ્ધમ

અર્થઃ

॥ ૭૬ ॥

તંદુલપ

॥ ૪૭ ॥

જે સે ઘૂલંતે તેણં નુચારે પરિણમઈ, તજ્ઞ ણં જે સે તણુયં તે તેણં પાસવણેણં પરિણમઈ. દો પાસા પત્રતા, તં જહા—વામપાસે દાહિણપાસે, તજ્ઞ ણં જે સે વામપાસે સે સુહપરિણામે, તજ્ઞ ણં જે દાહિણે પાસે સે દુહપરિણામે. આનસો ! ઇમંમિ સરીરે સઠ્ઠિસંધિસયં, સત્તુતરિં મમ્મસયં, તિન્નિ અઠ્ઠિદામસયાઈ, નવનાડિયસયાઈ, સત્તસિરામયાઈ, પંચપેસીસયાઈ, નવ ધ-

અંત ઠે તેવડે કરીને મૂત્ર પરિણમે ઠે, બે પાસા કહેલા ઠે, તે આપ્રમાણે—એક ડાબું પાસું તથા વીજું જમણું પાસું, તેમાં જે ડાબું પડયું ઠે તે સુખના પરિણામવાલું ઠે, તથા તેમાં જે જમણું પડયું ઠે તે દુઃખના પરિણામવાલું ઠે. વઢી દે આયુષ્મન્ આ શરીરમાં એકસોસાઠ સાંધાનું ઠે, એકસો સીતોતેર મર્મસ્થાનો ઠે, ત્રણસો દાઢમાલા ઠે નવસો નાડીનું ઠે, સાત-સો નસો ઠે, પાંચસો માંસપેસીનું ઠે, નવ ધમણીનું (મોટી નામીનું) ઠે મસ્તકના તથા

અર્થઃ

॥ ૪૭ ॥

તંદુલ

॥ ૭૮ ॥

મણીનું, નવનનું ચ રોમકૂવસયસહસ્તાઈ વિણા કેસસમંસુણા, સહ કેસસમંસુણા અકુટ્ટા-
ન રોમકૂવકોમીન.

આનસો ! હમંમિ સરીરે સદ્વિસિગસયં નાજિપ્પજ્જવાણં નદ્દગામિણીણં સિરમુવાગયાણં
જા ન રસહરણીનંતિ વુચ્છઈ, જાણંસિ નિરુવધાણં ચલ્લુસોયધાણજીહાવલં ચ જવઈ, જા-

દાઢીમૂઠના કેશવિના નવાણુલાલ રોમકૂપો ઠે, અને મસ્તકના તથા દાઢીમૂઠના કેશોસ-
હિત સાહાવણ કોમ રોમકૂપો ઠે.

વઢી હે આયુષ્મન ! આ શરીરમાં એકસોસાઠ નામીનું નાજિથી નુપ્પ થઈને નુંચે ઠેક
મસ્તકસુધિ ગઈ ઠે, કે જે નાડીનું રસહરનારી કહેવામાં આવે ઠે, તથા જેનું (કંઈ પ-
ણ) નુપધાત ન થવાથી ચક્ષુ, કર્ણ, નાશિકા તથા જિહ્વાનું બલ (સ્થિર) રહે ઠે, તથા જે-

અર્થ :

॥ ૭૮ ॥

તંદુલ

॥ ૩૯ ॥

ણંમિ નવધાણં ચલ્લુસોયધાણજીહાવલં ચ નવહમ્મહ. આનસા ! હમંમિ સરીરે સઠ્ઠિસિ-
રાસયં નાન્નિપ્પજ્ઞવાણં અહોગામિણીણં પાયતલ્લમુવાગયાણં. જાણંમિ નિરુવધાણં જંઘાવલં
જવહ, તાણં ચેવ સોવધાણં સીસવેયણા અહસીસવેયણા મઠ્ઠયસૂલે અઢ્ઠિણી અંધિજ્ઞંતિ. આ-
નસો ! હમંમિ સરીરે સઠ્ઠિસિરાસયં નાન્નિપ્પજ્ઞવાણં તિરિયગામિણીણં હઠ્ઠતલ્લમુવાગયાણં,

નુને નપઘાત થવાથી ચક્ષુ, કર્ણ, નાશિકા તથા જીહ્વાનું બલ હીન થાય છે. વઠ્ઠી હે આયુ-
ષ્મન્ ! આ શરીરમાં એકસોસાઠ નાડીન નાન્નિથી નુત્પન્ન થઈને નીચે ઢેક પગના તલોયાં-
સુધિ ગઈ છે. કે જેનુને (કંઈ પણ) જો નપઘાત ન થાય તો તેથી જંઘાનું બલ (સ્થિર)
રહે છે, અને તેનુને જો નપઘાત થાય તો મસ્તકની વેદના, આઘાતીસી, મસ્તકમાં શૂન્ય, તથા
આંખે અંધાપો થાય છે. વઠ્ઠી હે આયુષ્મન્ ! આ શરીરમાં એકસોસાઠ નાડીન નાન્નિથી નુત્પન્ન

અર્થ:

॥ ૩૯ ॥

તંદુલ

॥ ૫૦ ॥

જાણંસિ નિરુવધાણં બાહુબલં હવડ, તાણં ચેવ સે નુવધાણં પાસવેયણા પુઠિવેયણા કુઠિ-
વેયણા કુઠિસૂલે હવડ.

આનુસો ! ઇમસ્સ જંતૂસ્સ સઠ્ઠિસિરાસયં નાજ્ઞિપ્પજ્ઞવાણં અદ્દોગામિણીણં ગુદપ્પવિઠ્ઠાણં,
જાણંસિ નિરુવધાણં મુત્તપુરિસવાનુકમ્મં પવત્તડ, તાણં ચેવ નુવધાણં મુત્તપુરિસવાનુનિ-

અડને તીર્થો ક હથેલીસુધિ ગંયલી ઠ, કે જેનને જો (કંઈ પણ) નુપધાત ન થાય તો તે-
થી બાહુનું બલ (સ્થિર) રહે ઠ, અને તેનને જો નુપધાત થાય તો પડેલાંની વેદના, પૃષ્ઠજા-
ગની વેદના, કુક્કિની વેદના અને કુક્કિમાં શૂલ નુત્પન્ન થાય ઠ.

વઠી હે આયુષ્મન ! આ પ્રાણીની એકસોસાઠ નામીન નાજ્ઞિથી નુત્પન્ન અડ, નીચે જ-
ડ ગુદાનસુધિ દાખલ અડે, કે જેનને જો (કંઈ પણ) નુપધાત ન થાય તો તેનું મૂત્ર ત-

અર્થ :

॥ ૫૦ ॥

તંદુલ

॥ ૫૧ ॥

રોદેણં અગ્નિસાનં ચુપ્રંતિ, પંડુરોગો જ્ઞવઃ, આનસો ! ઇમસ્ત જંતૂસ્ત પણવીસં સિરાનં સિંજ-
ધારિણીનં, પણવીસં સિરાનં પિત્તધારિણીનં, દમસિરાનં સુક્રધારિણીનં; સત્તસિરાસઘાઈં પુરિ-
સસ્ત, તીસૂણાઈં ઇન્દ્રિયાણ, વીસૂણાઈં પંડગસ્ત, આનસો ! ઇમસ્ત જંતૂસ્ત રુદિરસ્ત આદ્યમં,

આ વહીનીતના વાયુકર્મને પ્રવર્તીવે છે, અને જો તેને નુપધાત થાય તો મુત્ર તથા વમીની-
તના વાયુનો નિરોધ કરે છે, અને તેથી અર્શનો (હરસનો) વ્યાધિ ક્રોધ પામે છે, તથા પાં-
દુરોગ (કમલો) થાય છે, વહી હે આયુષ્મન ! આ પ્રાણીને પચીસ નામીનું શ્લેષ્મને ધરના-
રી, પચીસ નામીનું પિત્તને ધરનારી, તથા દશ નામીનું શુક્રને (વીર્યને) ધરનારી છે. પુરુ-
ષને સાતસો નાડીનું હોય છે, સ્ત્રીને તેથી ત્રીસ નાડી એટલે ઘસો સીત્તેર નાડીનું હોય છે, ત-
થા નપુંસકને વીસ નાડી એટલે ઘસો એંસી નાડીનું હોય છે. વહી હે આયુષ્મન ! આ મનુષ્ય-

અર્થ:

॥ ૫૧ ॥

તંદુલ

॥ ૫૨ ॥

વસાણ અઢાદગં, મત્થુલિંગસ્ત પહો, મુત્તસ્ત આઢયં, પુરિસસ્ત પહો, પિત્તસ્ત કુલવો, સિન્-
 ળસ્ત કુલવો, સુક્તસ્ત અઢકુલવો. જં જાદે દુઢં જવડ તં તાદે અણ્પમાણં જવડ. પંચ કો-
 ઢે પુરિસે, ઠકોઢા ઇઢિયા, નવસોણ પુરિસે, ઇક્કારસસોયા ઇઢિયા, પંચપેસીસયાઈ પુરિસસ્ત,

ના શરીરમાં રુધિર એક આઢક (આઠશેર) હોય ઢે, ચરબી અરધો આઢક (ચારશેર) હોય ઢે,
 ઝેજું એકપ્રસ્થ (વેશેર) હોય ઢે, મૂત્ર આઢક (આઠશેર) યોય ઢે, વિષ્ટા પ્રસ્થ (વેશેર) હોય
 ઢે, પિત્ત કુલવ (અરધોશેર) હોયઢે શ્લેષ્મ કુલવ (અરધોશેર) હોય ઢે તથા શુક્ર (વીર્ય) અર્ધ કુલવ
 (પાશેર) હોયઢે. હવે તે ધાતુનમાં જે જે ધાતુ જ્યારં જ્યારં રોગવાળી આવ ઢે, તે તે ત્યારે ત્યારે અ-
 ધિક પ્રમાણવાળી આવ ઢે. પુરુષને પાંચ કોઠા હોય, સ્ત્રીને ઠ કોઠા હોય; પુરુષને નવ દ્વાર હોય,
 સ્ત્રીને અગ્યાર દ્વાર હોય. પુરુષને પાંચસો માંસપેસીન હોય, સ્ત્રીને તેથી ત્રીસ નઠી એટલે

અર્થઃ

॥ ૫૨ ॥

તંદુલ

॥ ૬૧ ॥

તીસૂણાં ઇચ્છીયાએ, વીસૂણાં પંડગસ્સ. અગ્નિતરં સં કુણિમં । જો પરિયત્તોન વાહિરં કુઝ્ઝા
 ॥ તેં અસુદં દઢણં । સયાવિ જણણી ડુગંઠિઝ્ઝા ॥ ૧ ॥ માણુસ્સયં સરીરં । પૂઝયં મંસસુકરુ-
 હિરેણં ॥ પરિસંઠવિયં સોહહ । વઢેણ ય ગંધમલ્લેણ ॥ ૨ ॥

इमं चेव य सरीरं सीसघडी मेयमद्यमंसद्वियमत्पूलिंगसोणियतुंरुयं चम्मकोसं नासि-

ચારસો સિત્તર માંસપેસીન હોય, તથા નપુસકને વીસ નીચી એટલે ચારસો એંસી હોય. હવે
 આ શરીરની અંદર જે અશુચિ પદાર્થો જરેલા છે, તેને નીકળાવીને જો બહાર કરવામાં આ-
 વે, તો તે અશુચિને જોડેને પોતાની માતા પણ ડુગંઠા કરે ॥ ૧ ॥ આ મનુષ્યસંબંધિ શરી-
 ર માંસ વીર્ય તથા રુધિરથી જરેલું છે, માત્ર વસ્ત્રથી તથા સુગંધિ પદાર્થો અને પુષ્પમાલાન-
 થી (શણગાર્યાથી) તે શોષે છે ॥ ૨ ॥

અર્થ:

॥ ૬૧ ॥

તંદુલ

॥ ૬૪ ॥

યસિંધાણયજ્ઞીમલાલયં અમણુન્નગં સીસઘડીસજ્જિયં ગલંતિનયણં કન્નુદ્ધગંડતાલુયઅવાલુયા-
 સ્વિદ્વચિક્કણવિલિવિલયં દંતમલમફલવીપ્પદરિસણિજ્જં, અંસલગ્ગવાહુલયં, અંગુલીયઅંગુદ્ધ-
 ગનહસંધિસંધાયસંધીયમિણં, વહુરસિયામારનાલબંધસિરાઅણેગહ્હારુવહુધમણિસંધિનિરુપાગડ-

અર્થ:

વઠી આ શરીર મસ્તકરૂપી ઘટિકાવાલું, ચરવી મજ્જા માંસ હામકાં ખેજુ તથા રુધિ-
 રથી ખેરેલાં તુંદવાલું, ચર્મનો ધમણજેવું, નાસિકાનો શ્લેષ્મરૂપ મેલ તથા આંખોના મેલના
 ધરૂપ, મનને ન ગમે તેવું, મસ્તકરૂપી ઘટિકાથી સજ્જ થયેલું, ગઢતી આંખોવાલું, કાન,
 હોઠ, લમણાં તથા તાલુમાંથી ઝરતા મલીન તથા ચીકણા મેલથી વલવલાટ કરતું, દાંત-
 ના મેલથી મલીન અને દુગંઠવાલાયક ઠે વર્ણન જેવું એવું, શ્વન્નામાં લટકાઈ રહેલ ઠે હાથ
 જેમાં એવું, આંગળી તથા અંગુઠાના નખના સાંધાનથી થીગડથાગડકરેલાંજેવું દેખાતું, વહુ

॥ ૬૪ ॥

તંદુલ૦

॥ ૫૫ ॥

નરકપાલં કસ્કતિસ્વલુકં કરંકકલિયં દુરંતશ્ચિધમણિસંગણસંઠિયં સઘનં સમંતા પરિસ્ત-
વંતં ચ રોમકૂવેદિં સેયં અસુઈં સજ્ઞાવનં પરમં દુર્ગંધિકાલિઙ્ગયશ્ચંતપિત્તજ્જરદિયફોફસફી-
ફસપિલિહોદરં ગુણ્ણકુણિમનવહ્નિદુ, શિવિશિવંતદિયયં દુરદિપિત્તસિંજનમુત્તોસહાયણં સઘનંસ-

(દુર્ગંધવાળા) રસના ઘરસરસ્વી નાનીનના બંધ તથા અનેક નસો અને ઘણી ધમણીનના
સાંધાનથી જમેલાં અને પ્રગટરીતે દેખાતાં નરકરૂપી કમાડવાળું, અતિદુર્ગંધવાળી કાંચવાળું,
હાડકાંથી જરેલું, મહામલીન હાડકાંનની નાડીનવાળાં સંસ્થાનોથી સ્થિર થયેલું, ચારે-
કોરેથી રોમકૂપોમાંથી ઝરતો ઢે પસીનો જેમાંથી એવું, સ્વંજાવથીજ અશુચિ તથા અત્યંત દુ-
ર્ગંધવાળાં કાઢજું આંતરમાં પિત્તજ્વર હૃદયના ફેંફસાં તથા ફેંફસીનથી ઢંકાયેલ ઢે નરક
જેમાં એવું, ગુહ્યસ્થાનઆદિક મહા દુર્ગંધનીય નવ બિડોવાળું, થરથર થતું ઢે હૃદયજેમાં એવું,

અર્થ:

॥ ૫૫ ॥

તંદુલ૦

॥ ૫૬ ॥

હાયણં સઘનં દુરંતગુણોરુજાણુજંઘાપાયસંઘાયસંધિયં અસુહકુણિમગંધિ એવં ચિંતિજ્ઞમાણં બી-
પ્રહ્લદરિસણિજ્ઞં અધુવં અનીયયં અસાસયં સહણપહણવિહંસણધમ્મં પજ્ઞા વ પુરાવ અવસ્સ ચ-
ઇયવં નિચ્ચિયનં સુદુ જાણણં આહિનિહણં ઇરિમં સદ્ધમણુયાણં દેહં, એસ પરમજ્ઞો સપ્પાવો.

દુર્ગંધવાળાં પિત્ત શ્લેષ્મ તથા મૂત્રરૂપ ઔષધોનાં ઘરસરસુ, સર્વ ઔષધોનાં ઘરસરસુ, સર્વથી
મહાકનિષ્ઠ એવાં ગુદાદ્વાર તથા સાશ્વલ ઘુટણ જંઘા અને પગના સાંધાનથી સંઘાયેલું, અશુ-
ચિની વદવોવાળી ગંધવાલું, એવી રીતે ચિંતવાતું, વિજ્ઞત્સ દેખાતું, અધુવ અનિત્ય અજાણ્ય
સહણપહણ તથા નાશરૂપ ધર્મવાલું, પેદેલાં અશ્વવા પાઠલથી અવશ્ય તજવાલાયક, એવાં
તે શરીરને નિશ્ચયથી જાણવું કે તે અતે નાશ થવાનું છે. એવી રીતે ઉપર કંરલાં વર્ણનવાલું
સર્વ માણસોનું શરીર છે, એવો પરમાર્થથી શરીરનો સ્વજ્ઞાવ જાણવો.

અર્થ:

॥ ૫૬ ॥

तंडुल०

॥ ८७ ॥

सकंमि सोणियंमि य । संजून जणणीकुठ्ठिगणंमि ॥ त चेव अमीअरसं । नवमासे घु-
ठ्ठित संतो ॥ १ ॥ जोणीमुहनिप्फडित । अणगगीरेण वट्ठित जात ॥ पगइअमिअमइत ।
कह देहो धोइत सकको ॥ २ ॥ हा असुइसमुप्पन्नियं । निग्गया य तेण चेव दारेणं ॥ स-
त्ता मोहपसत्ता । रमंति तच्चेव असुइदारंमि ॥ ३ ॥ किह तावघरकुडीरी । कइमइस्सेदिं

शूक्र (वीर्य) अने रुधिरमां मातानी कुक्षिनी अंदर उत्पन्न अइने त्यां नवमाससुधि
ते रह्योअको विष्टादिकना रसना आहारथी पोषायो ॥ १ ॥ पढी योनिमुखथी निकळीने मा-
ताना स्तनना दूधथी वृद्धि पाम्यो, एवीरीते स्वजावथीज विष्टामय एवो आ देह केवीरीते
धोइ शकाय ? ॥ २ ॥ अर ! अशुचिनी अंदर उत्पन्न अइने तेज अशुचि एवां योनिद्वारथी
निकळेला प्राणीत तेज अशुचिथी जरेलां योनिद्वारनीअंदर रमे ठे ! ॥ ३ ॥ आ शरीर ता-

अर्थः

॥ ८७ ॥

તંદુલ

॥ ૫૫ ॥

અપરિતંતેદિં ॥ વન્નિજ્ઞં અસુશ્ચિલં । જદણં તિસકજ્ઞમૂઢેદિં ॥ ૪ ॥ રાગેણ ન જાણંતિ ।
વરાયા કલિમલસ્સ નિહમણં ॥ તાણં પરિણંદંતે । ફુલ્લં નિલુપ્પલવણંવ ॥ ૫ ॥ કિત્તિયમિ-
ત્તો વન્ને । અમિપ્પમહયંમિ અદ્ધિસંઘાણ ॥ રાગો ન હુ કાયવો । વિરાગમૂલે સરીરંમિ ॥ ૬ ॥

અર્થ:

પ નુપજાવનારી કંગાલ ઝુંપડીજેવું છે, ઠતાં તેમાં રહેલું અશુચિની ધાતુસરખું (સ્ત્રીનું)
જઘનસ્થલ (યોનિ) વિષયકાર્યમાં મૂઢ બનેલા અને સ્વતંત્ર એવા હજારો કવિનું વંડકરીને
(અનેક શૃંગારયુક્ત નુપમાનુપૂર્વક) વર્ણવાય છે. ॥ ૪ ॥ તે વિચારાનું રાગદશાના યોગથી
મહામેલની ધાતુસરખા (તે યોનિદ્વારને) જાણીશકતા નથી, અને તેથી વિકસ્વર અથેલાં
કમલવનસરખી (નુપમા આપી) તેની તેનું પ્રશંસા કરે છે ॥ ૫ ॥ અમો તેમાં કેટલુંક
વર્ણન કરીયે ? તે વિષ્ટામય તથા હારુકાના સમૂહસરખા અને વૈરાગ્યના મૂલરૂપ એવા તે શ-

॥ ૫૫ ॥

તંદુલ

॥ ૫૯ ॥

કિમિકુલસયસંકિણે । અસુઝમયઅસાસયમસારે ॥ સેયમલપુઢ્ઢમિ । નિચ્ચયં વચ્ચહ સરીરે ॥ ૭૮ ॥
 દંતમલકન્નગૂહગ-સંધાણમલે ય લાલમલવહુલે ॥ એઆરિસે વીજ્જહે । દુગંઠણિજ્જંમિ
 કો રાગો ॥ ૭ ॥ કો સડણપડણવિકરણ-વિહંસણચયણમરણવન્મંમિ ॥ દેહંમિ અહિલાસો

રીરનીઅંદર રાગ કરવો નહી ॥ ૬ ॥ સૈંકમો કમિત્તના સમૂહથી જોતા અશુચિવાળા અશા-
 શ્વતા તથા અસાર તથા પસીનાના મેલથી નિંદનિક એવાં આ શરીરને વિષે નિત્યપણાનો ત્યા-
 ગ કરો ? ॥ ૭ ॥

દાંતના કાનના તથા નાશિકાના મેલવાળા અને ઘણી એવી લાલોના મેલવાળા એવા
 વીજ્જત્સ તથા દુગંઠવાલાયક આ શરીરમાં રાગ શામાટે કરવો જોઈયે ? ॥ ૭ ॥ સડણ પ-
 ન્ન વિકાર વિનાશ ત્યાગ તથા મરણના સ્વજ્ઞાવવાળા અને સડેલા કઢણના કાષ્ટસરસાં

અર્થ:

॥ ૫૯ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૯૦ ॥

। કુદિયકઢણકઢજૂયંમિ ॥ ૯ ॥ કો કાગસુણગજસ્કે । કિમિકુલજ્જને ય વાહિજ્જને ય ॥
 ંયાગ્મિ સરીરે । સુસાણજ્જસ્કંમિ કો રાગો ॥ ૧૦ ॥ અસુહ અમિપ્રમુત્તે । કુણિમકલેવરકુંડ
 પરિસવંતે ॥ આગંતુયતંઠવિયં । નવઠિદ્દમસાસયં જાણ ॥ ૧૧ ॥ પિઞ્ઞમિ મુહં સતિલયં । ન-

આ શરીરમાં અજિલાય શામાંટ કરવો જોડય ? ॥ ૯ ॥ કોદેલું તથા કાગમા અંન
 શિયાળને જઠણકરવાલાયક, કમિનના સમૂદથી જરેલું, આધિનથી જરેલું, અંન કુતરાંન-
 ને જઠણકરવાલાયક આ શરીરનેવિષે જે રાગ કરવો તે શાકામનો વે ? ॥ ૧૦ ॥ અશુ-
 ચિ આ મલમૂત્રવાલું, સડેલાં કલેવરરૂપી કૂટમાંથી (અશુચિ પદાર્થોને) ઝરતું, તથા
 ફક્ત બાહારના આકારમાત્રથી મારી રીતે ગોઠવેલું અંન નવ ઠિશેવાલું એવું આ શરીર (તારે) અસાર જાણવું ॥ ૧૧ ॥ યુવાન સ્ત્રીનના તિલકવાળાં તથા (તાંબૂલઆદિકના) રંગવા-

અર્થ:

॥ ૯૦ ॥

तंडुल०

॥ ९१ ॥

विनेसं राइएण अहरेणं ॥ सकडस्कं सवियारं । तरलत्वं जुषणत्वाणं ॥ १२ ॥ पिबसि वाहि-
रमदं । न पिबसि न जरे कलमलस्स ॥ मोहेण नच्चयंतो । सीसघटिकंजियं पियसि ॥ १३ ॥
सीसघटीनिग्गालं । जं निंदुहसि दुगंठसि जं च ॥ तं चेव रागरत्तो । मूढो अइमुत्तिन पियसि ॥ १४ ॥

ळा होठयो विशेषप्रकारे शोजतां एवां मुखने, तथा कटाक्षयुक्त विकारवाळी अने चपळ ए-
वी आंखोने तुं जुए ठे ॥ १२ ॥ वळी तुं वहारना (कोमळ) अंग प्रदेशोने जुए ठे, परंतु
ते क्लिष्ट कचरानाममूढरूप (उकरडाजेंवां शरीरने) जोतां नथी, तथा मोहवने नचावातो-
थको मस्तकरूपी हांडलीमांथी (निकळती निंदनीक) कांजीने (अधरामृतने) पीये ठे
॥ १३ ॥ ते मस्तकरूपी हांमलीनो मेल के जेने (तुं पोतेज) निंदे ठे तथा दुगंठे ठे, ते-
ज मेलने तुं मूढ अतिमूर्खित श्रयोशको रागमां आसक्त अइ पीये ठे. ॥ १४ ॥

अर्थः

॥ ९१ ॥

તંદુલ

॥ ૧૨ ॥

પૂરૂ ય સીસકવાલં । પૂરૂ ય નાસં ચ પૂરૂ દેહં ચ ॥ પૂરૂ ય ઊદવિઙ્ગુ ! પૂરૂ ય ચમ્મે-
ણ ય પિણદં ॥ ૧૫ ॥ અંજણગુણસુવિસુદં । ન્દાણુવટ્ટણગુણેદિં સુકુમાલં ॥ પુષ્પમિસીધ-
કેસં । જણઈ વાલસ્સ તં રાગં ॥ ૧૬ ॥ જં સીસપૂરુત્તિ ય । પુષ્પાણ જ્ઞણંતિ મંદવિન્નાણા

અર્થઃ

(આ શરીરમાં રહેલાં) મસ્તક, કપાલ, નાશિકા, સમસ્ત અંગ તથા ઊંડાનાં ફાંકાં
એ સઘલું ડુર્ગંધયુક્ત છે, તેમ જે ચાંવડીથી આ શરીર ઢંકાયેલું છે, તે ચાંવડી પણ મહાડુ-
ર્ગંધયુક્ત છે. ॥ ૧૫ ॥ કાજલના (રૂપામ) ગુણોથી શોઝાવાલા, તથા સ્નાનવિલેપનના ગુ-
ણોથી સુકુમાલ થયેલા અને પુષ્પોથી મિશ્રિત થયેલા એટલે જણગારેલા એવા (યુવાન સ્ત્રી-
ના) કેશો અજ્ઞાનીને રાગ નપજાવે છે ॥ ૧૬ ॥ પુષ્પોથી (નરલા મુકુટને) જે મૂઢ અ-
જ્ઞાનીને શીર્ષપૂરકના (મુકુટના) નામથી કહે છે, પરંતુ તે (કુદરતી) પુષ્પો તથા

॥ ૧૨ ॥

તંદુલ૦

॥ ૧૧ ॥

॥ પુષ્પાઈં ચિય તાઈં । સીસસ્સ પૂરયં સુણહ ॥ ૧૭ ॥ મેનુવસાયરસિયા । खेले सिंघाण-
 ए य छुजए य ॥ अइ सीसपूरु जे । नियमसरीरंमि साहिणो ॥ ૧૮ ॥ સા કિર ડુપ્પડિ-
 પૂરા । वञ्चाकुसीरुव पूयनवठिहा ॥ लकडवेट्टियगंधविलिता । बालजणे अइमुहियगिठो ॥

મુકુટ કેવો છે? તે તું સાંજલ? ॥ ૧૭ ॥ મેદ તથા ચરબીનો રસ બઢાલા તથા શ્લેષ્મરૂપી
 (પુષ્પો) તે મસ્તકમાં ઝરેલાં છે, અને એવીરીતનો તે પુષ્પોથી ઝરેલો મુકુટ તો તે તારાં
 શરીરમાં તારે સ્વાધિનજ રહેલો છે ॥ ૧૮ ॥ તે વિદ્યાની કોઠીસરખું તથા ડુર્ગંધયુક્ત નવ ટિ-
 ડોવાલું આ શરીર સ્વેચ્છર દુઃખે (આહારઆદિકથી) પૂરીશકાય તેવું છે, તોપણ કાષ્ઠસ-
 રખાં (આન્નૂષણોથી વીંટેલાં) તથા સુગંધિ પદાર્થોથી લેપિત કરેલાં આ શરીરપ્રતે અત્યંત
 મૂર્તિત થયેલા લાલચુ એવા મૂર્ખ લોકો (મોહ પામે છે) ॥ ૧૯ ॥ (વઢી હે જીવ્ય !) જે

અર્થ:

॥ ૧૧ ॥

સંકુલ૦

॥ ૯૪ ॥

॥ ૧૯ ॥ જં પેમરાગરતો ! અવયાસેકુળ ગૂઢમિત્તેલિં ॥ દંતમલચિક્કણંગં । સીમઘડીકંજિયં
પિયસિ ॥ ૨૦ ॥ દંતમુસલે સુગદ્દણગયાણં । મંસે ય સસયમિયાણં ચ ॥ વાલેસુ ય ચમરી-
ણં । ચમ્મનદે દીવિયાણં ચ ॥ ૨૧ ॥ પૂઝયકાણ ય ફહં । ચવણમુદે નિશ્ચકાલવીજ્જહે ॥ અ-

તું પ્રેમરાગેમાં આસક્ત થઈને કુત્સિત સ્થાનને (મુખને) પ્રકાશીને દાંતના મેલથી ચીક-
ણા થયેલાં અંગને (સ્ત્રીના હોઠને જે ચુંબે) ઢે તે (સ્વરેશ્વર) મસ્તકરૂપી હાંડલીમાં (ર-
હેલી) કાંજીને પીયે ઢે ॥ ૨૦ ॥ હાથીના દાંતોરૂપી મુશલોનું ગ્રહણ થાય ઢે, સસલાં તથા
હરિણોનું માંસ (નિપયોગમાં આવે ઢે) ચમરી ગાયના વાલો (નિપયોગી થાય ઢે) તથા
સિંહોનું (દીપડાનું) ચાંવડું તથા નરક કામમાં આવે ઢે (પરંતુ મનુષ્યનું કંઈ પણ અંગ નિ-
પયોગી નથી) ॥ ૨૧ ॥ ડુર્ગંધવાળાં, વિનશ્વર તથા હમેશાં બીજત્સ એવાં તે આ (સ્ત્રીના)

અર્થ:

॥ ૯૪ ॥

તેહુલ

॥ ૯૫ ॥

ફરેક સસ્સજાવં । કિમિસિ ગિજો તુમં મૂઢ ॥ ૨૨ ॥ દંતાવિ અકજ્જકરા । વાલાવિય વહ-
માણા બીજહં ॥ ચમ્મંપિ ય બીજહં । જણ કિમસિ તં ગલ્લ રાગં ॥ ૨૩ ॥ સીંજે પિત્તે સુત્તે
। ગૂહંમિ વસાઈ વચ્ચકુંઠીસુ ॥ જણસુ કિમહં તુષ્ણં । અસુહંમિ વિવહ્લિત્ત રાગો ॥ ૨૪ ॥

શરીરમાં તારા સ્વજ્ઞાવના અતિશયપણાથી હે મૂઢ ! તું કેમ ી થયો છું? ॥ ૨૨ ॥ તેના
દાંતો પણ નિરુપયોગી હે, તેમ કેશો પણ વૃદ્ધિ પામતાથકા જ્ઞાનક રૂપ પકડે હે, તેમ
તેનું ચાંબડું પણ બીજત્સ હે, તો તું કહે કે, તેવાં (સ્ત્રીનાં) શરીરપ્રતે તું રાગને કેમ પ્રાપ્ત
થયો છું? ॥ ૨૩ ॥ શ્લેષ્મ પિત્ત તથા મૂત્રથી જંરલા અને ચરવી તથા વિદાઆદિકની કુંઠી-
સરખા અપવિત્ર એવાં તે સ્ત્રીના ગુપ્તસ્થાનપ્રતે (યોનિપ્રતે) શામાટે તારો રાગ વૃદ્ધિ પા-
મ્યો હે? ॥ ૨૪ ॥

અર્થ:

॥ ૯૫ ॥

તંદુલ^૦

॥ ૧૬ ॥

જે પિડિયાસુ નરુ । પડિયા તઢિયા કડિપિઠી ॥ કડિપઢિવેઢિયાઈ । અઢારસપિઢિ-
અઢીણં ॥ ૧૫ ॥ દો અઢિઅઢિયાઈ । સોલસ ગીવઢિયા મુણેયઢા ॥ પિઢીપડિયાનું । વારસ
કિલ પંસુલી હંતિ ॥ ૧૬ ॥ અઢિયકઢાણસિરહારુ—બંધણમંસચમ્મલેવંમિ ॥ વિઢાકોઢાગારે ।
કો વચ્ચઘરોવમે રાગો ॥ ૧૭ ॥ જહ નામ વચ્ચકૂવો । નિચ્ચં ત્રિણિત્રિણંતિ કાયકીલીએ ॥

જે (માંસના) પિંડોમાં સાથલ રહેલા છે, તેપરજ કેમનો પાઠલનો જાગ રહેલા છે,
તથા તે કેડના હાડકાંને અઢાર પીઠના હામકાંનું વીંટાઈ રહેલાં છે. ॥ ૧૫ ॥ આંખના બે
હામકાં છે, તથા મરદનના ડોલ હામકાં જાણવાં, અને પિઠમાં રહેલી વાર પાંચસઢીનું છે.
॥ ૧૬ ॥ એવી રીતે હાડકાના મંદાણવાળા તાઢીનું તથા નસોનાં બંધનવાળા અને માંસ ત-
થા ચર્મના લેપવાળાં વિઢાના કોઠારસરખાં તથા વિઢાનાજ ઘરસમાન એવાં આ શરીરને

અર્થઃ

॥ ૧૬ ॥

તંદુલ

કિમિદિં સુલસુલાયડ । સોદિં પૂર્યં વહડ ॥ ૨૮ ॥ નહીયનયણં સ્વગમુદ-વિગડિય વિપ્પ-
 ડવ્વવાહુવલયં ॥ અંતવિકટ્ટિયમાલં । સીમવહીપાગડિયધોરં ॥ ૨૯ ॥

॥ ૨૭ ॥

જિણિજિણિ જણંતિ સદં । વિસપ્પિયસુલસુલંતમંસોડં ॥ મિસિમિસિમિસંતકિમિયં ।

વિષે તે શું રાગ ધરવાજેવું છે ? ॥ ૨૭ ॥ જેમ કોઈ યંત્રવાળો કુત્ર હોય તેવીરીતે આ કા-
 યારૂપી યંત્રમાં રહેલો વિષ્ણુનો કુત્ર હમેશાં જડજનનાટ કરતો તથા કમિનશ્રી સુડસુડાટ
 કરતો ઓકો ગુદાદારશ્રી (વિષ્ણુરૂપી) અશુચિને કદામે છે ॥ ૨૮ ॥ (હવે મૃત્યુ પામેલા
 મનુષ્યના શરીરનું બીજાત્મ સ્વરૂપ વર્ણવે છે) સુલ્લી આંસોવાળું પંચિન (પોતાની) ચાં-
 ચોશી કાતરીનાંસેલું વિશ્વરાયેલાં વાહુવલયવાળું, કાતરીનાંસેલી આંતરડાંનું માલાવાળું,
 માથાંની તુંબડી સુલ્લી અવાશી જયંકર લાગતું ॥ ૨૯ ॥

અર્થ:

॥ ૨૭ ॥

तंडुल०

॥ ८८ ॥

धिविधिविधिविधियं च बीजं ॥ १० ॥ पागडियपासुलियं । विगरावं सुकसंधिसंधायं ॥ पडि-
यं निश्चेयणयं । सरीरमेधारिसं जाण ॥ ११ ॥ वच्चाइहिं असुइतरे । नवहिं सोएहिं परिगि-
लंतेहिं ॥ आमगमल्लगरूवे । निवेयं वज्जइ सरीरे ॥ १२ ॥ दो इत्ता दो पाया । सीसं नच्च-

अर्थः

(पक्षिनुना फाडवाशी) जण जण शब्द करतुं, सडसमाट शब्दपूर्वक त्रुटता मांस-
वालुं, कलबलाट करता कीडानुवालुं, अने (ते पक्षिनुनी चांचोना ऊपाटाशी) अरअराट
करतुंअकुं मद्दा बाजत्स लागे वे ॥ १० ॥ वळी खुल्ली पमीगयल वे पांसळीनु जेमांशी ए-
वुं मद्दा जयानक, सुकाइगयल संधिनुना सांधावालुं, एवीरीतना हालवालुं निश्चेतन (जी-
वरहित) पमेलुं गरीर जाणवुं ॥ ११ ॥ नव द्वारोशी अवता एवा विष्टादिक पदार्थोशी अ-
त्यंत अंशुचि अयेला तथा काचां सरावलांसरखा आ शरीरनेविषे तुं निर्वेद (वैराग्य) पा-

॥ ८८ ॥

તંદુલ

॥ ૧૧ ॥

પિયં કવંધંમિ ॥ કલમલકોઠાગારં । પરિવહસિ દુયાદ્રુયં સઘં ॥ ૧૧ ॥ તં ચ કિર રુવવંતં ।
વચ્ચંતં રાયમગ્ગમોહંતં ॥ પરમંધેહિં સુગંધિયં । મન્નંતં અપ્પણો ગંધં ॥ ૧૪ ॥ પામલચંપયમ-
લ્લિય-અગુરુચંદણતુરુક્કવામીસં ॥ ગંધં સમોયરંતં । મન્નંતં અપ્પણો ગંધં ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:

મ ? ॥ ૧૨ ॥ આધરુની અંદર બે હાથો, બે પગો તથા એક મસ્કને સ્વોસોઘાલ્યાં હે, એવી
રીતે જેની અંદર સઘણું નિંદનિકમાં નિંદનિક ઝરેલું હે, એવા આ અત્યંત ક્ષિપ્ત, એવી વિષ્ટા-
દિકના કોઠારસરસ્યા શરીરને તું ધારણ કરે હે ॥ ૧૩ ॥ તે શરીર રૂપવાન થયું થકું, તથા
પરની સુગંધિથી સુગંધવાળું થયું થકું મોજથી રાજમાર્ગમાં જતું થકું તે પરસુગંધિને પણ
પોતાની સુગંધિ માને હે ॥ ૧૪ ॥ (તે વચ્ચે) ગુલાબ ચંપો મલ્લિકા અગુરુ ચંદન તથા તુ-
રુક્કથી મિશ્ર થયેલી સુગંધિનું પોતાપર લગાવીને (તે પરનીસુગંધિનું પણ) પોતાની મા-

॥ ૧૧ ॥

તંદુલ

॥ ૧૦૦ ॥

મુદવાસસુરહિગંધં । તે મુદ્ અગુરુગંધિયં ંગ ॥ કસા ન્હાણસુગંધા । કયરો તે અપ્પ-
 ણો ગંધો ॥ ૧૬ ॥ અઙ્ગિમલો કન્નમલો । ચેલો સિંધાણન ય પૂન ય ॥ અસુદ્ધમુત્તપુરીમો ।
 એસો તે અપ્પણો ગંધો ॥ ૧૭ ॥ જાનં ચિય ઇમાનં ઇઙ્ગિયાનં અણેમેહિં કઙ્કરમદસ્સેહિં વિ-
 નીવેસે ઢે ॥ ૧૫ ॥

જ્યાર તાંબુલઆદિક મુદવાસથી તારું મુદ સુગંધ થયું છે, અગુરુના (લેપની) સુગં-
 ધિથી તારું શરીર સુગંધ થયું છે, તથા તારા કંઠો (સુગંધ જલાદિકવડે) સ્નાન કરવા-
 થી સુગંધ થયા છે, ત્યારે તેમાં તારી પોતાની કઈ સુગંધ આવીપડી છે!! ॥ ૧૬ ॥ (હે
 જ્ઞવ્ય !) તારાં પોતાનાં (શરીરનો તો) આવીરિતનો ગંધ છે (તે સાંજલ ?) આંખોનો
 મેલ, કાનનો મેલ, બઢા (થુંક) શ્લેષ્મ, રસી તથા અશુચિ એવાં મૂત્ર તથા વિષ્ટા. એવો

અર્થ:

॥ ૧૦૦ ॥

તંદુલ

॥૧૦૧॥

વિદ્વપાસપડિવઢેદિં કામરાગમોદેદિં વિત્તિઆન તાનુવિ ઇયારિસાન, તં જદા—

પગડવિસમાન, કતિવડ ચડુવયસાલાન, અવચ્છદસિયજ્ઞાસિયવિલાસવિસંજ્ઞૂમીન, અ-
વિશયવાતોલિન, મોહમહાવત્તણીન, પ્રિયવયણવલ્લરીન, કડવયપેમગિરિતડીન, અવરાદસદ-

તારો પોતાનો તો મંધ છે ॥ ૧૭ ॥ વઢી આ સ્ત્રીન કે જેનું વિવિધ પાસમાં બંધાયેલા ત-
થા કામરાગથી મોહિત થયેલા ઇવા અનેક હજારોગમેં કવિનું વર્ણન કર્યું છે, તે સ્ત્રીન પ-
ણ આવી છે, તે કહે છે—

(તે સ્ત્રીન) સ્વજ્ઞાવથીજ વિષમ, કેટલાંક ચાટુ વચનોની શાલાસરખી, ન વર્ણવીશ-
કાય તેવાં દાસ્ય, વચન, વિલાસ, તથા વિશ્વાસની જૂમીસમાન, વિનયરહિત વાતો કરના-
રી, મોહના મોટા આવર્તરૂપ, પ્રિય વચનોની વેલ્લમીસરખી, કેટલાક પ્રકારના પ્રેમરૂપી પ-

અર્થ:

॥૧૦૧॥

तंडुल०

॥ १०१ ॥

स्मधरणीनु, पञ्चवां सोगस्स, दिणसो बलस्स, सूणा पुरिसाणं, नामो लज्जाए, संकरो अवि-
णयस्स, निलत्त नियमीणं, खाणी वयरस्स, सरीरं सोगस्स, जेत्त मज्जायाणं, आसात्त राग-
स्स, निलत्त दुच्चरिआणं, माइए संमोदो, खलणी नाणस्स, चलणं सीलस्स, विग्घो धम्म-
स्स, अरी साहूणं, दूमणं आयारपत्ताणं, आरामो कम्मरुक्कस्स, फलिदो मुक्कमग्गस्स, ज-

र्वतनी मेखलासरखी, इजारोगमे अपराधोने धरनारी, शोकनी उत्पत्तिरूप, बलना नाशरू-
प, पुरुषोना कतलखानारूप, लज्जाना नाशरूप, अविनयना ढगलारूप, मायाना धररूप, वै-
रनी खारणरूप, शोकना शरीररूप, मर्यादानी नाशरूप, रागनी आशारूप, दुराचारना धर-
रूप, मायाना उत्पत्तिस्थानरूप, ज्ञानने अटकावनारी, शीलने चलनकरवारूप, धर्मनी वि-
घ्नरूप, साधूनुनी वेरण, आचारयुक्त (पुरुषने) दूषण आपनारी, कर्मरूपी वृक्षना बगीचा-

अर्थः

॥ १०२ ॥

તંદુલ૦

॥ ૧૦૧ ॥

વણં દરિદ્રસ્ત.

અવિચાઈ તાનુ આસીવિસોવિવ કુશ્વિયાનુ, મત્તગયોવિવ મયણપરવસાનુ, વર્ધીવિવ
 દુહિયયાનુ, તણઠનકુવોવિવ અપ્પગ્ગસદિયયાનુ, માયાકારનુવિવ નવયારસયવંચણપનુતા-
 નુ, આયરિયસવિધંપિવ બહુગપ્પસંજ્ઞવાનુ, ફુંફુયાઈવ અંતોદદ્દણસીલાનુ, નગમગ્ગોવિવ અણવ-

સરસ્વી, મોક્ષમાર્ગપ્રતે જોગલસમાન, તથા દરિદ્રના જ્ઞવનરૂપ (તે સ્ત્રીયો છે)

વઢી તે સ્ત્રીનુ આશિવિષસર્પનીપેઠે ક્રોધી, મદોન્મત્તદાથીનીપેઠે કામને પરવડા થયેલી,
 વાઘણનીપેઠે હુદ્દ હૃદયવાઢી, તૃણથી ઢાંકેલા કુવાનીપેઠે અપ્રકાશિત એટલે અગમ્ય હૃદયવા-
 ઢી, કપટકરનારનીપેઠે ઠગવાના સેંકડો નુપચારોનો નુપયોગ કરનારી, આચાર્યના સમીપ-
 વર્તનનીપેઠે ઘણા ગર્જોના સંજ્ઞવવાઢી, અગ્નિનીપેઠે અંતઃકરણમાં ઢાઝ નુપજાવનારી, પર્વત-

અર્થ:

॥૧૦૧॥

તેંદુલ^૦

॥ ૧૦૪ ॥

દ્વિયચિત્તાન, અંતો હુઠવણોવિવ કુદિયદિયયાન, કિન્દસપ્પોવિવ અવિસસ્સણિજ્ઞાન, સંથા-
રોવિવ વિચ્છિન્નમાયાન, સંપ્રપ્રરાગોવિવ મુહુત્તરાગાન, સમુદ્ધવિચ્છીવિવ ચવલસ્સજ્ઞાવાન, મહો-
વિવ હુપ્પરિયત્તણસીલાન, વાનરોવિવ ચંચલચિત્તાન, મચ્છૂવિવ નિલ્લિસેસાન, કાલોવિવ નિ-

ના માર્ગનીપેઠે અનવસ્થિત ચિત્તવાળી, (શરીરની) અંદર અપેલાં હુટ વ્રણનીપેઠે કોદેલાં
હૃદયવાળી, કુણ્ણસર્પનીપેઠે ન વિશ્વાસ કરવાલાયક, સંથારાનીપેઠે વિસ્તીર્ણ માયાવાળી, સં-
ધ્યાકાલના વાદલાંના રંગનીપેઠે ક્ષણિક રાગવાળી, સમુદ્ધના મોજાંનીપેઠે ચપલ સ્વજ્ઞાવવા-
ળી, મત્સ્યનીપેઠે હુઃસ્વેં પરાવર્તન કરીશકાય તેવાં ઊલવાળી, વાંદરાનીપેઠે ચંચલચિત્તવાળી,
મૃત્યુનીપેઠે (કામાતુર અશ્વકી રોગી નિરોગીઆદિકનો પણ) તફાવત નહીં સમજનારી,
કાલનીપેઠે નિર્દય વ્રુણનીપેઠે હાથમાં પાસલાવાળી (પુરુષોને ફસાવનારી,) પાણીનીપે-

અર્થઃ

॥ ૧૦૪ ॥

તંદુલ

॥૧૦૫॥

રણુકંપાન, વરુણોવિવ પાસદત્થાન, સલિલમિયનિમ્મગામિણીન, કિવિણોવિવ નુત્તાણદત્થા-
ન, નરનુવિવ નુત્તાપણિજ્ઞાન, સ્વરો ઇવ હુસ્સીજ્ઞાન, હુદ્દસોવિવ દુદ્દમાન, વાલો ઇવ મુદ્દત-
દિયયાન, અંધયારમિવ હુપ્પવેસાન, વિસવહ્સીવિવ અણહ્સિયણિજ્ઞાન, હુદ્દગાદા ઇવ વાપી અ-
ણવગાદાન, ઠાણજઠો ઇવ ઇસ્સરો અપ્પસંસણિજ્ઞાન, કિંપાગફલમિવ મહુરાન, રિત્તમુદ્ધીવિ-

ઠે નીચપ્રતે પણ ગમન કરનારી, કૃપણનીપેઠે નુત્તાન દાથવાલી (અસંતાપી) નરકનીપેઠે
સંતાપ નુપજાવનારી, ગધેદાનીપેઠે હુઃશીલ, હુષ્ટ અશ્વનીપેઠે દુઃખે દમીઝકાય તેવી, બાઠ-
કનીપેઠે કૃણે કૃણે વદલાતાં હૃદયવાળી, અંધકારનીપેઠે દુઃખે પ્રવેશ કરાય તેવી (અગ-
મ્ય હૃદયવાળી) ઝેરી વેલનીપેઠે પ્રસંગ નહીં કરવાલાયક, ઘોઝારી વાણનીપેઠે નહીં અવ-
ગાહન કરવાલાયક (વિશ્વાસ ન કરવાલાયક) રાજ્યાસનથી વ્રટ થયેલા રાજાનીપેઠે પ્ર-

અર્થ:

॥૧૦૫॥

તંદુલ

॥ ૧૦૬ ॥

વ વાલલોજ્ઞણજ્ઞાન, મંસપેસીવિવ ગદ્દણસોવદ્વાન, જલિદ્દચુલ્લનીવિવ અમુચ્છમાણદ્દણસી-
લાન, અરિદ્ધમિવ ઉલ્લંઘણજ્ઞાન, કૂડકરિમાવણોવિવ કાલવિસંવાયણસીલાન, ચંડાલસીલો-

શંસા નદી કરવાલાયક, કિંપાક ફલનીપેઠે (મોઢે) મીઠી (પરંતુ પરિણામે વિનાશ ન-
પજાવનારી), ખાલી મૂઠી જેમ વાલકને (તેમ પુરુષને વિષયસંબંધિ) લાલચ નપજાવ-
નારી, માંસની પેસીનીપેઠે (દરેક કોઈ કામી પુરુષથી) નગાગીલજ્જવારૂપ નપજવાલી,
બલ્લતી સઘનીનીપેઠે (પોતાના) દહનસ્વજાવને નદી ઘોડનારી (પુરુષને અનેકરીતે દાદ
નપજાવનારી), નત્પાતનીપેઠે દુઃખેં નલ્લંઘન કરીશકાય તેવી, બનાવટી જૂઠા મિક્કાનીપેઠે
કાલાંતરે વિસંવાદધમવાળી (જરુસો રાખવાથી એને પુરુષને મહાસંકટમાં નાખનારી), ચાં-
ડાલના આચરણનીપેઠે નિંદનિક, અત્યંત ઝેરવાળી (અથવા અત્યંત સ્વેદવાળી), દુગંઢા કર-

અર્થઃ

॥ ૧૦૬ ॥

તેંદુલ૦

॥ ૧૦૭ ॥

વિવ દુગંઢણિજ્ઞાન, અશ્વિસાપન, ડુગંઢિયાન, ડુરૂવવવારાન, અગંજીરાન, અવિમામણિજ્ઞાન, અણવઢિયાન, ડુસ્કરશ્ચિયાન, ડુસ્કપાલિયાન, અશ્કગાન, કક્કસાન, દદ્ધેરાન, રૂવમોહગમ-મનાન, જૂપગગશ્કુહિલદિયયાન, એકંતહરિણકાલાન, કંનારગશ્ઠાણજૂમાન, કુલમયણમિ-

વાલાયક, ડુઃખેં જેનો (સ્વરાવ ચાલત્રી અટકાવવામાટે) નુપાય અશ્ શકે તેવી, ગંજિરતા વિનાની, વિશ્વાસ નહીં કરવાલાયક, અનવસ્થાવાળી (બોલીને ફરીજાય તેવી), ડુઃખેં જે-નું રક્ષણ અશ્ શકે તેવી, ડુઃખેં જેનું જરણપોષણ અશ્ શકે તેવી, અતિશય કરનારી (લીધી વાતને નહીં ઠીકનારી, હઠીલી), કર્કશ (મર્મનાં વચનો બોલનારી), દૃઢ વૈરવાળી, (પો-તાનાં) રૂપ અને સૌજાગ્યના મદત્રી નુન્મત્ત અયેલો, સર્પની ગતિસરખાં કુટિલ હૃદયવાળી, એકાંત કાઢીયાર હરિણસરખી (વાળી વળે નહીં તેવી), વનયાસગમનના સ્થાનસરખી (જ-

અર્થ:

॥૧૦૭॥

તંદુલ૦

॥ ૧૦૮ ॥

તન્નેયણકારિઆન, પરદોસપગાસિયાન, કયમ્ધાન, ચવલહિયયાન, ચંચલાન, એગંતદરિણકુ-
 લાન, જો ય જંહોવમારોવિવ મુદુરામવિરાગાન, અવિયાઈતાન અંગજંગસયં, અરજ્જુયો પાસો,
 અદારુયા અરુવી, અણાલયસ્સ નિલયો, અસ્કેવેયરણી, અણામિયા વાહી, અવિનુગો વિપ્પ-
 યંકર), કુલ, સ્વજન તથા મિત્રોવચ્ચ જ્ઞેદ (વિરોધ) કરાવનારી, પરના દાંશોને પ્રગટ ક-
 રનારી, કુતપ્પ (કરેલા નુપકારને વિમારનારી), ચપલ હૃદયવાલી, ચંચલ એકાંત દરિણના
 ટોલાંજેવી (મૂર્ખ), વલો જે કરિયાણાની વસ્તુનુંનીપેઠે વારંવાર રાગ તથા વિરાગવાલી,
 સૈકેનોગમે અંગજંગને પ્રગટ કરનારી, દોરીવિનાના પાસસરખી, કાષ્ઠવિનાના વનસરખી, ન-
 દ્યમના ધરસરખી, વૈતરણી નદી સરખી, ન મટીશકે તેવી વ્યાધિસરખી, વિયોગવિનાના
 વિપ્રલાપરૂપ, અસંતોષના નુપમગંવાળી, કામીનુના મનને જમાવનારી, સર્વઅંગપ્રતે દાહ ન

અર્થ:

॥ ૧૦૮ ॥

तंडुलप

॥ १०७ ॥

लावो, असंतुमोवसग्गो, रइवंतो चित्तविप्रमो, सवंगउदाहो, अणप्पसूया वज्जासणी, अस-
ल्लप्पवाहो समुद्दरु. अविथाइं तालिं इत्थीयाणं अणेगाणि नामानि निरुत्ताणि, पुरिसे का-
मरागण्डिवडे नाणाविहेहिं नुवायसहस्सेहिं बहवंधणमारयंति, पुरिसाणं नो अत्रो एरिसो
अरि अत्ति नारीनु, तं जहा—नारीसमो न नराणं अरिनु नारीनु, नाणाविहेहिं कम्मेहिं

पजावनारी, मेघविना नुत्पन्न थयेली बीजळीसरखी, जलविना समुद्रना प्रवादसरखी ठे.
वळी ते स्त्रीनुनां निरुक्त एटले गुणनिष्पन्न अनेक नामो ठे. (जेमके) कामरागधी बंधा-
येला पुरुषने, स्त्री ठे ते नानाप्रकारना हजारो नुपायोवडे करीने वध बंधन तथा मृत्यु प्रते
पहोंचामे ठे, माटे पुरुषोनो ते स्त्रीसमान बीजो कोइ एवो अरि एटले शत्रु नथी माटे ' ना-
री ' केमके नारीनमान पुरुषनो शत्रु नथी माटे ' नारी ' विविध प्रकारनां शिष्टपादिक का-

अर्थः

॥ १०७ ॥

તંદુલ

॥ ૧૧૦ ॥

સિષ્વિયાદિહિં પુરિસે મોહંતિતિ મહેલિયાન, પુરિસે મતે કરંતિતિ પમયાન, મહિંતિ કલિં
જળયંતિતિ મહિલાન, પુરિસે હાવજ્ઞાવમાદિહિં રમંતિતિ રામાન, પુરિસે અંગાણુગા કરં-
તિતિ અંગણાન, નાણાવિદેસુ જુહનંમણસંગામાહીસુ સિસિરગિહ્યાસીનન્દહુસ્કકિલેસમાદિ-
સુ પુરિસે લાલંતિતિ લલણાન, પુરિસેનેગનિનુગેહિં વમે ઠાવંતિતિ જોસીયાન, પુરિસે ના-

યોંથી પુરુષને મોહ નપજાવે છે, માટે ' મહિલા ', પુરુષને મદોન્મત્ત કરે માટે પ્રમદા, મહિં-
તિ એટલે ક્લેશ નપજાવે છે માટે ' મહેલા ', પુરુષનીસાથે હાવજ્ઞાવ આદિકથી રમે છે માટે
' રામા ', પુરુષોને (પોતાના) અંગપ્રતે અનુરાગ નપજાવે છે માટે ' અંગના ', વિવિધપ્રકાર-
નાં યુદ્ધ, ઝંડન, સંગ્રામ, તથા વનમાં શિશિર તથા શીત્લ ઋતુથી નુત્પન્ન થતી ઠંડી તથા
ગરમીથી નુત્પન્ન થતાં દુઃખ તથા ક્લેશઆદિકમાં પુરુષોનું લાલન કરે છે માટે ' લલના '

અર્થ:

॥ ૧૧૦ ॥

તંદુલ૦

॥ ૧૧૧ ॥

ણાવિદેદિં જાવેદિં વસંતિતિ વણિયાનં, કાઈ ન પમતજાવં, કાઈ પણયં સવિપ્રમં, કાઈ સ-
યં સામિદ્ધ વવદરંતિ, કાઈ સત્તુસેરોશ્વ, કાઈ પાણસુ પણમંતિ, કાઈ નવણમંતિ, કાઈ નપન-
સંતિ, કાઈ સુકરુસ્કનિરસ્કાદિં, સવિલાસમહુરેદિં નવહસિદિં, નવગૂદિદિં, નવસેદેદિં,

પુરુષોને અનેક પ્રકારના નુપાયોથી વશ કરે માટે ' યોગેશ્વર, ' પુરુષોપતે નાનાપ્રકારનો વિ-
નય કરે માટે ' વનિતા. ' (હવે પુરુષોને જે જે જાણોથી સ્ત્રીનું વશ કરે તે તે કહે છે)
કોઈક સ્ત્રી મદોન્મત્તપણાથી, કોઈક પ્રેમસહિત વિલાસથી, તથા કેટલીક પોતેજ (જર્તા-
રપર) સ્વામિપણાનો ઉપવહાર (હુકમ) ચલાવે છે. કોઈક શત્રુજાવથી (પુરુષનો ઘાત
કરે છે), કોઈક પગે પડે છે, કોઈક નપનય કરે છે, કેટલીક (કોઈ વસ્તુની) ઝેટ કરે
છે. વળી કેટલીક કટારૂપૂર્વક જોવાથી, વિલાસયુક્ત મધુર નપહાસથી, (વિવિધપ્રકારનાં)

અર્થઃ

॥૧૧૧॥

તંદુલ

નરુદરિસણેદિં, સૂમિલિદિણવિલિત્તણેદિં ચ, આરુદ્ધણનદ્વણેદિં ચ, બાલનવગૂદ્ધણેદિં ચ, અંગુ-
લીફોરુણ ધ્રણપીલ્લણ કડિતડજાયણેદિં તક્કણેદિં ચ.

॥ ૧૧૧ ॥

અવિયોઈં તનુ પામે વસિનું જે, સંકુચ્છ સુપ્પિનું જે, સતુચ્છ સરિનું જે, અગણિવં ડહિનું

આલિંગનોથી, રતિસમયના (સીન્કારાદિક) શબ્દોચ્ચારથી, (પાતાના) સ્તનોને દેખાવ-
વાથી, પૃથ્વીપર લેખન તથા વિલેપનથી, (રતિસમયે પુરુષપ્રતે) નપર ચડવાથી તથા નૃ-
ત્ય કરવાથી, બાલકોને આલિંગન કરવાથી (ઠાતીસાથે દાવવાથી), આંગળીનું ટાચકા
ફોડવાથી, સ્તન દબાવવાથી, કેડને મરડવાથી, તથા તર્જનાથી (પુરુષને સ્ત્રીનું મોહ વ-
માહી વશ કરે છે.)

વળી તે સ્ત્રીનું સમાગમથી (પુરુષ) જાણે (પોતે) પાસમાં પડ્યો હોય નહીં,

અર્થઃ

॥ ૧૧૨ ॥

તેંદુલ

॥ ૧૧૩ ॥

જે, અસિદ્ધ ળજિનું જે. (ગાદા) અસિમસિમારિઙ્ગીણં । કંતારકવાડચાર્યસમાણં ॥ ધોર-
નિતરંબકંદર । બલં ચ બીજહજાવાણં ॥ ૧ ॥ દોમસયમાગરીણં । અજસ્મ ય વિસપ્પમાણ-
દિયયાણં ॥ ન ય જે વિસમિયદ્ધં । તાણં અબ્રાયસીજાણં ॥ ૨ ॥

જાણે પોતાને સ્ત્રીલો ઠાંકી સ્ત્રીલીલીયેલો હોય નહીં, જાણે શત્રુ યાદ આવ્યો હોય નહીં,
જાણે અગ્નિથી ઢાઝયો હાથે નહીં, તથા જાણે તલવારથી ઢેદાયો હોય નહીં તેવો થઈ જાય
ઢે. (વઢી તે સ્ત્રીનું) તલવારંસરસી (ઘાત કરનારી), કાજલસરસી (કુલમાં કલંક ન-
પજાવનારી), વનવાસસરસી, (સુગતિમાં જવાનું રોકવાને) કમારુસરસી, કેદરવાનાસરસી,
અંધકારના સમૂહની ગુફાસરસી, તથા બીજત્ત સજાવોનાં સેન્યજેવી, મેંકડોગમે દોષોના ઘ-
ડાસમાન, તથા અપયશના સ્થાનસરસી, અને ચપલ હૃદયવાળી, તથા અજ્ઞાનયુક્ત અથવા

અર્થ:

॥ ૧૧૩ ॥

તેંદુલ

॥ ૧૧૪ ॥

અન્નં રજ્જંતિ અન્નં । રમંતિ અન્નસ્સ દિંતિ સુલ્લાવં ॥ અન્નો કઢયંતરિયં । અન્નો પઢયંતરે
ઠવિનું ॥ ૧ ॥ ગંગાએ વાલુયા । સાયરે જલ દિમવિનું ય પરિમાણં ॥ નુગ્ગસ્સ તવસ્સ ગઈ ।
ગપ્પુપ્પત્તિં ચવલિયાએ ॥ ૪ ॥ સીંદે કુડબુયારસ્સ । પુલ્લે કુકુદાઈ અસ્સે ॥ જાણંતિ બુ-
દ્ધિમંતા । મહિલાદિયયં ન જાણંતિ ॥ ૫ ॥ એરિસગુણજુત્તાણં । તાણં કઢયં વસંતિય મણા-

અન્યાયયુક્ત એવી તે સ્ત્રીનનો વિશ્વાસ કરવો નહીં. ॥ ૨ ॥

અન્યને સુશીકરે છે, અને અન્યસાથે રમે છે; અન્યને વચન આપે છે, વઢી અન્યને સાદ-
રીની પાઠલ સંતાડે છે, તથા વઢી અન્યને પડદાપાઠલ ગુપ્ત રાખે છે ॥ ૧ ॥ ગંગાની વેલુ,
સમુદ્રનું જલ, હિમાલયનું પ્રમાણ (વજન) નુગ્ર તપનું ફલ, માઠલોની ગર્જોત્પત્તિ ॥ ૪ ॥
સિંહનો ગુપ્ત ગુંજારવ તથા ઘોડાનો ગૂઢ એવો પ્લુતશબ્દ, એ સમઠું બુદ્ધિવાનો જાણીશકે છે,

અર્થ:

॥ ૧૧૪ ॥

તંદુલ૦

॥ ૧૧૫ ॥

ણં ॥ ન હુ જે વીસસિયવં । મહિલાણં જીવલોગંમિ ॥ ૬ ॥ નિહણયં ચ સ્વલયં । પુષ્કેહિં
વલ્લિઅં ચ આરામં ॥ નિહુદિયં ચ ઘેણું । લોહયં તિલ્હિયં પિંડં ॥ ૭ ॥

જેણંતરેણ નિમિસંતિ । લોયણાન્નિસ્કણં ચ વિગમંતિ ॥ તેણંતરેણ દિયયં । ચિત્તસહ-

પરંતુ સ્ત્રીના જાણીશકતા નથી ॥ ૫ ॥ એવા ગુણો વાળી તથા મનનીશ્રદ્ધા અનેક (પુરુષો-
ના) વાસને ધારણ કરતી એવી તે સ્ત્રીનું આ હુનિયામાં વિશ્વાસ કરવો નહીં ॥ ૬ ॥ બા-
ન્યવિનાનું જેમ સ્વલું, પુષ્કોવિનાનો જેમ બગીચો, દૂધવિનાની જેમ ગાય, તથા તેલવિનાનો
જેમ તલનો પિંડ (સોલ), તેમ તે સ્ત્રી અસાર છે) ॥ ૭ ॥

જેટલા વસ્ત્રમાં આંખો વારંવાર ઝપાડતી હોય છે, તેટલા વસ્ત્રમાંજ (સ્ત્રીનું) હ-
૫૫ હજારોગમે વિકલ્પોથી વ્યાકુલ થાય છે ॥ ૮ ॥ જરુ, લંપટ (વિષયોથી) નહીં અ-

અથે:

॥૧૧૫॥

તંદુલ^૦

॥ ૧૧૬ ॥

સ્માનલં હોઈ ॥ ૮ ॥ જક્ષણં વિક્ષણં । નિવિસ્સણં ચ નિવિસેસણં ॥ સંસારસૂચણં । ક-
 હિયંપિ નિરુદ્ધયં હોઈ ॥ ૯ ॥ કિં પુનેહિં પિયાહિં ય । અન્નેણ પિંમિણ વહુણં ॥ જો મ-
 રણદેસકાલે । ન હોઈ આલંબણં કિંચિ ॥ ૧૦ ॥ પુત્તા ચયંતિ મિત્તા । ચયંતિ જ્ઞા વિણ-
 મિયં ચયઈ ॥ તે મરણદેસકાલે । ન ચયઈ સુવિઅજ્ઞિત ધમ્મો ॥ ૧૧ ॥ ધમ્મો તાણં ધમ્મો

ટકેલા, અને સારાસારનો વિચાર નહીં કરનારા તથા સંસારમાં સૂકરનીપેઠે (વિષયોમાં)
 આસક્ત થયેલા એવા જીવોને આપેલાં ઉપદેશ પણ નિર્થક જાય છે ॥ ૯ ॥ મરણસમયે પ્રા-
 ણીને જે આલંબનજૂત થઈ શકતાં નથી, એવાં પુત્ર, સ્ત્રી તથા વહુપ્રકારે એકઠાં કરેલાં ધ-
 નથી પણ શું કાર્ય સિદ્ધ થવાનું છે ? ॥ ૧૦ ॥ મરણસમયે મૃત્યુપામેલા તે પ્રાણીને પુત્રો,
 મિત્રો તથા સ્ત્રી પણ તજી દે છે, પરંતુ સાગીરીને ઉપાર્જન કરેલો ધર્મ તેને તજતો નથી ॥

અર્થ:

॥ ૧૧૬ ॥

तंडुल०

॥ ११३ ॥

। तरणं धम्मो गइ पइहा य ॥ धम्मेण सुचरीएण य । गम्मइ अजरामरं ठाणं ॥ १२ ॥
पीयकरो वन्नकरो । ज्ञासकरो जसकरो रइकरो य ॥ अजयकरो निब्बुइकरो । परत्तवि अ-
ज्झिउ धम्मो ॥ १३ ॥ अमरनरेसु अणोवम-रूवं जोगोवजोगरिही य ॥ विन्नाएणाएमेव य
। लप्पइ सुकएण धम्मेण ॥ १४ ॥ देवींदचक्कवट्ठि-तणाइं रज्जाइं इत्थिया जोगा ॥ एयाइं ध-

॥ ११ ॥ धर्मज रक्षण करनार, शरणकरवाजोग, तथा उत्तम गति (आपनारो) ठे, माटे
सारीरीते आचरेला धर्मवने करीने मोक्षे जवाय ठे ॥ १२ ॥ बळी ते उपार्जन करेलो धर्म
परलोकमां पण प्रीति करनारो, प्रशंसा करनारो, कांति करनारो, जश करनारो, रति क-
रनारो, अजय करनारो तथा मोक्ष करनारो थाय ठे ॥ १३ ॥ बली सारीरीते करेला धर्म-
धी देव तथा मनुष्य जवमां अनुपमरूप, जोगोपजोगनी रुढि, कलाविज्ञान तथा ज्ञान प्रा-

अर्थः

॥ ११३ ॥

तंडुल^०
॥ ११० ॥

म्मलाजो । फलाइं जंचावि निव्वाणं ॥ १५ ॥ आदारो कुमासो । संधिसिगनु य रोमकूवा
य ॥ पित्तं रुधिरं सुक्कं । गणियं गणियप्पदाणेहिं ॥ १६ ॥ एयं सोत्तं मरीरस्म । वासाणं
गणियं पागडमदहं ॥ मुक्कपत्तमस्स इदं । समत्तमदस्सपत्तस्स ॥ १७ ॥ एयं मगडम-

स थाय ठे ॥ १४ ॥ देवैइणुं, चक्रवर्तिणुं, राज्यआदिक तथा मनोवांठित जोगो, ए सघ-
लां धर्मशी प्राप्त थाय ठे, तथा ते धर्मनुं फल मोक्त ठे ॥ १५ ॥ (एवीरिते आग्रंथमां) ग-
णितविद्यामां कुशल एवा (गीतार्थोए) जीवना आदार, श्वासोश्वास, सांधा, नाडीनु, रो-
मकूपो, पित्त, रुधिर एथा वीर्यनुं गणित कह्युं. एवी रीतें आ शरीरना आयुना वर्षोनुं म-
दान् अर्थवाळुं गणित प्रगट रीते सांजळीने सम्यक्त्वरूपी इजारे पांखडीवाळा मोक्करूपी
कमळनी इठा करो? ॥ १७ ॥ आ गाडांमखुं शरीर जन्म, जरा अने मृत्युनी वेदनाशी जंगलुं ठे.

अर्थः

॥ ११० ॥

તંદુલ

॥ ૧૧૯ ॥

રીરં । જાહજરામરણવેયણાવદુલં ॥ તદ્દ યત્તં કાનં જે । જદ્દ મુચ્છે મદ્દુસ્કાણં ॥ ૧૦ ॥
 ઇયં તંદુલવેયાલિયં । પદ્મગં જો ન ચિંતે મદ્દુષ્ણા ॥ ઇદ્દ પરલોએ સો જાવસદ્દુ-હારકા-
 રણં લદ્દે તિવસુક્કં ॥ ૧૧ ॥ ઇતિ શ્રીતંદુલવેયાલિયપદ્મગસૂત્રં સંપૂર્ણં ॥ શ્રીરસ્તુ ॥

(માટે દે જ્ઞવ્ય !) તારે એવીરીતનો પ્રવત્ત કરવો જોઈયે, કે જેથી સર્વ દુઃખોથી તું મુક્ત
 થા ॥ ૧૦ ॥ જે મહાત્મા પુરુષ આ તંદુલવેયાલિયપદ્મગને આ જ્ઞવમાં ચિંતવે છે, તે પરજ-
 વનેવિષે જાવશદ્દ્યોને ઉલ્લેખી નાખવાના કારણરૂપ એવાં મોક્ષસુખને પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૧૧ ॥
 એવીરીતે આ તંદુલવેયાલિયપદ્મગનો અર્થ જામનગરનિવાસી પંડિત શ્રાવક હીરાલાલ હંસ-
 રાજે યથા મતિ કરીને પોતાના શ્રીજૈનજ્ઞાસ્કરોદય પ્રેસમાં મૂલસહિત સ્વપરના શ્રેયમાટે
 ઘાપી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. ॥ શ્રીરસ્તુ ॥ સમાપ્તોઽયં ગ્રંથો ગુરુશ્રીમચ્છારિત્રવિજયસુપ્રસાદાત્ ॥

અર્થ:

॥૧૧૯॥

